

MATERIŁY
XVII MIĘDZYNARODOWEJ NAUKOWI-
PRAKTYCZNEJ KONFERENCJI

WYKSZTAŁCENIE I NAUKA BEZ
GRANIC - 2021

07 - 15 grudnia 2021 roku

Volume 1

Przemysł
Nauka i studia
2021

Adres wydawcy i redakcji:
37-700 Przemyśl ,
ul. Łukasieńskiego 7

Materiały XVII Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji ,
«Wykształcenie i nauka bez granic - 2021» , Volume 1 Przemyśl: Nauka i
studia – 100s.

Zespół redakcyjny:
dr hab. Jerzy Ciborowski (redaktor prowadzą),
mgr inż Dorota
Michałowska, mgr inż Elżbieta Zawadzki,
Andrzej Smoluk, Mieczysław
Luty, mgr inż Andrzej Leśniak,
Katarzyna Szuszkiewicz.

**Materiały XVII Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji ,
«Wykształcenie i nauka bez granic - 2021» , 07 - 15 grudnia 2021 roku po
sekcjach:**

e-mail: paha@rusnauka.com

Cena 54,90 zł (w tym VAT 23%)

ISSN 1561-6916

© Kolektyw autorów , 2021

© Nauka i studia, 2021

EKONOMICZNE NAUKI

Gospodarka przedsiębiorstwa

Філіпчук І. В., студентка 4 курсу

**Науковий керівник: Наторіна А.О., д.е.н., доц., професор кафедри
торговельного підприємництва та логістики**

Київський національний торговельно-економічний університет, Україна

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БІЗНЕС-МОДЕЛЕЙ

У контексті цифрової трансформації, інтернаціоналізації та глобалізації, бізнес потребує перманентних змін, у тому числі, у частині вдосконалення та швидкої адаптації бізнес-моделей для забезпечення тривалого стабільного розвитку й отримання прибутку. Зазначене підкреслює актуальність та важливість вивчення питання з огляду на стрімку цифрову трансформацію сучасних реалій.

Теоретичні та практичні засади розробки та імплементації бізнес-моделей офлайн розкрили українські та зарубіжні вчені, серед яких: О. Бавико [1], М. Бондарчук [1], А. Бортнік [3], Г. Боуман [4], Ф. Моліна-Кастільо [4], А. Наторіна [4], Ш. Ніку [4], М Реувер. [4]. Недостатнє вивчення питання цифрової трансформації бізнес-моделей обумовлює проведення подальших досліджень у цьому напрямі.

Мета роботи полягає в ідентифікації сутності та ролі цифрової трансформації бізнес-моделей у сучасних реаліях, а також визначення особливостей імплементації таких бізнес-моделей на практиці.

Цифрова трансформація бізнесу є невід'ємною складовою його конкурентоспроможності та успішного розвитку. Цифрова трансформація передбачає перепроєктування підходу до організації ведення бізнесу та механізму прийняття рішень. Бізнес-модель є інструментом стратегічного управління, що використовується для опису, як нових так і працюючих бізнес-моделей. За результатами узагальнення праць [1-2 4] визначено методи впливу цифрової трансформації бізнес-моделі [2]:

удосконалення роботи наявної бізнес-моделі;

перетворення та реконфігурування бізнес-моделі;
 імплементації нової бізнес-моделі у практичне використання підприємствами.

Згідно [4], значна кількість українських ритейлерів вільно керують бізнес-процесами не маючи при цьому фізичних магазинів, проте, досить не велика кількість існує компаній, які надають послуги чи задіяні в інших сферах. Так, можна виокремити ряд головних цифрових переваг для взаємодії бізнесу із різними типами споживачів (Рис.1).

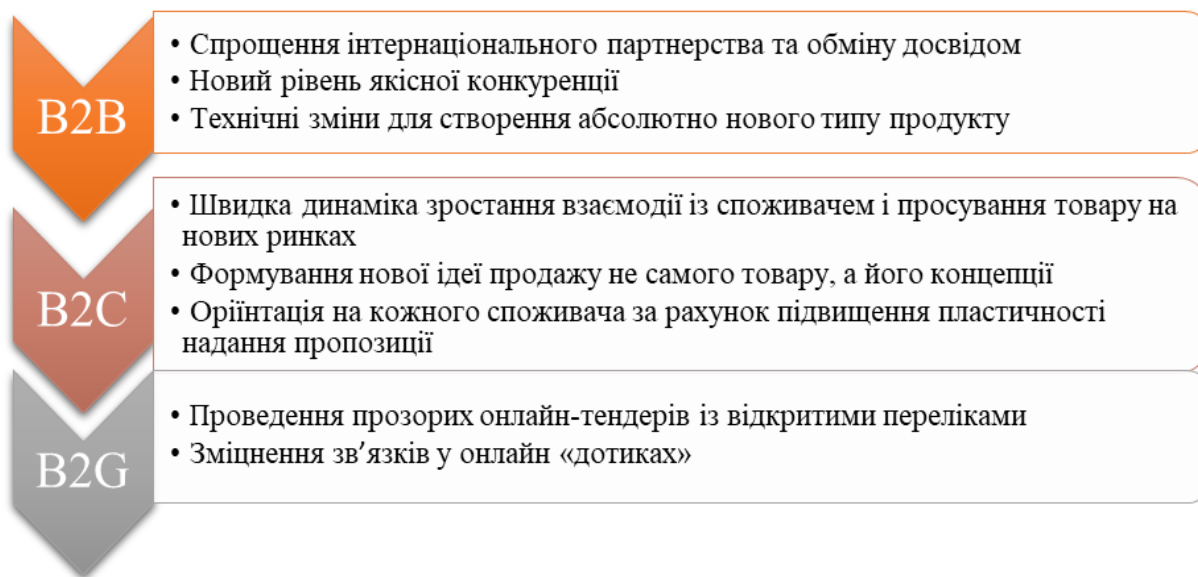

Рисунок – Переваги цифрової трансформації бізнес-моделей [1-4]

Доцільно зазначити, що у сучасних умовах такі соціальні мережі, як Facebook, Instagram, Telegram, You Tube дають більше взаємодії для такої моделі B2C, аніж аналогічна реклама на телебаченні. Розміщені дані про товар стало набагато легше зберегти та розповсюдити поширивши за допомогою соціальної мережі, а, за рахунок частоти користування додатками, постійні нагадування про продукт чи послугу допомагають споживачам асоціативно запам'ятати саме певну компанію.

Крім того, використання додатків і мобільної філософії проектування бізнес-процесів суттєво впливають на розширення і доповнення класичних каналів взаємодії зі споживачами, таких як пошукові системи та ринкові майданчики [1, с. 24]. Так, одним з прикладів ефективної цифрової

трансформації бізнес-моделі на території України є мобільний банк «Monobank», що надає можливість своїм клієнтам самостійно керувати різними банківськими операціями, підвищує рівень прозорості надання послуг та оптимізує час взаємодії споживача та банку.

Отже, прогресивний розвиток бізнесу потребує своєчасної і швидкої цифрової трансформації його бізнес-моделі, що, головним чином, сфокусована на формуванні цінностей для клієнтів та реалізації товарів послуг, що здатні максимально задовольнити їх запити, потреби й уподобання.

Література:

1. Bavyko O., Bondarchuk M. Trends in the development of the world food market. *Modern science - Moderni věda*, 2019, № 3, p. 5-13.
2. Bouwman H., Nikou Sh., Molina-Castillo F., Reuver M. The impact of digitalization on business models. *Digital Policy, Regulation and Governance*. 2018. Vol. 20 № 2. P. 105-124. **2**
3. Бортнік А. М. Цифрова трансформація бізнес-моделі підприємства. *Стратегія економічного розвитку України*. 2020. Вип. 47. С. 16-31. **1**
4. Наторіна А. О. Транзитивна бізнес-модель цифрового бізнесу: сутність та механізм реконфігурування. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2019. Вип. 3 (103). С. 36-43. DOI: [https://doi.org/10.31521/2313-092x/2019-3\(103\)-5](https://doi.org/10.31521/2313-092x/2019-3(103)-5)
URL: <https://visnyk.mnau.edu.ua/statti/2019/n103/n103v3r2019natorina.pdf>

Ekonomiczna teoria

К. е. н. Губін К. Г.

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ РІЗНИХ СПОСОБІВ ВПЛИВУ НА ПЕРСОНАЛ В УКРАЇНІ

Ринкова трансформація української економіки суттєво вплинула на підходи до управління персоналом. Величезний західний досвід менеджменту персоналу почав запроваджуватися в українських реаліях, проте далеко не завжди успішно. Адже на початку трансформаційних процесів умови впливу на персонал в Україні суттєво відрізнялися від тих, що сформувалися в економічно розвинених країнах. Хоча сьогодні ситуація у сфері управління персоналом за багатьма параметрами наблизилася до країн Заходу, зберігаються і суттєві відмінності. Тому особливості застосування різних способів впливу на персонал в Україні потребують додаткового вивчення.

Перелік основних способів впливу на персонал є універсальним для більшості держав та охоплює зараження, наслідування, залучення, переконання, навіювання, прохання, маніпулювання, критику, погрози, підкуп, накази, формування прихильності тощо. Проте співвідношення між цими способами впливу може бути дуже різним, в залежності від особливостей соціально-трудових відносин, соціально-психологічного клімату, організаційної культури, менталітету, психологічних характеристик робітників та багатьох інших чинників. Тому використання способів впливу на персонал може суттєво відрізнятися у різних підприємствах, організаціях, установах певної держави. Та водночас можна виокремити певні тенденції та особливості для України загалом.

Передовсім, хотілося б звернути увагу на навіювання. Вплив на свідомість працівника, аби він мислив певним чином та відповідно діяв в інтересах суб'єкта управління та організації, можна вважати найвищим рівнем впливу. Адже коли

працівник сам бажає зробити так, як потрібно фірмі, він працює найкращим чином. На жаль, теорія та практика навіювання в Україні розвиваються повільно. Це пов'язано із тим, що працедавці зазвичай не відчувають потреби у навіюванні та обмежуються більш примітивними способами впливу на персонал.

Навіювання особливо потрібне за умов, коли працівники не піддаються тиску керівництва. Якщо в країні високий рівень соціального захисту безробітних, а права робітників ефективно захищені державою та профспілками; якщо професійна етика та репутація важливі, а співробітники відчувають підтримку колег чи громадськості; якщо люди легко можуть знайти іншу роботу – все це обмежує можливості «грубого» тиску та змушує використовувати «м'які», непомітні способи впливу на персонал.

Не важко побачити, що зазначені умови не притаманні більшості робочих місць в Україні. Проте із підвищенням життєвого рівня та соціального захисту, із розвитком професійної етики та свідомості українців, потреба у навіюванні зростатиме. До того ж вже сьогодні в нашій державі є працівники, які цінують власні принципи та віддані професії й тому не схильні діяти на вимогу керівництва всупереч власній позиції щодо професійних питань. Низька зарплатня та незадовільні умови праці сформували ще одну специфічну категорію робітників – людей, які не бояться втратити роботу. Водночас керівництво розуміє, що їм буде важко знайти адекватну заміну. У зазначених випадках навіювання теж може стати у пригоді, якщо суб'єктам управління вистачить умінь та навичок для застосування цього складного способу впливу.

Сказане про навіювання загалом стосується й інших «прихованих» способів впливу на персонал – зараження, наслідування, залучення, маніпулювання, формування прихильності тощо. Хоча потреба у цих способах буде усвідомлена значною частиною українських роботодавців дещо пізніше, вже сьогодні необхідно розвивати теоретичні засади їх застосування. При цьому доцільно спиратися на західний досвід у цих питаннях, але водночас необхідно розуміти, що він потребує адаптації до українських реалій.

Натомість «відкриті» способи впливу на працюючих – прохання, переконання, критика, погрози, підкуп, накази тощо – широко використовуються в нашій державі. В окремих випадках таке використання стає надмірним, адже доводиться компенсувати нерозвиненість «прихованих» способів впливу. Це є проблемою, адже людям нерідко не подобається відкритий тиск керівництва.

У тих видах діяльності, де є змога точно виміряти корисний внесок працівників, їх незадоволення мало позначається на продуктивності. Адже українці зазвичай побоюються звільнення та схильні уникати санкцій за помітні керівництву недоліки у роботі. Проте сьогодні поширюються такі типи завдань та робочих місць, де повний облік всіх аспектів діяльності робітників неможливий чи вимагає забагато ресурсів. Тому у них є можливість помститися організації у разі незадоволення формами впливу чи його інтенсивністю. До того ж невідповідність «відкритих» способів впливу запитам працюючих може обмежувати їх ініціативу та руйнувати мотивацію, схилити до пошуку іншого місця роботи.

Зокрема, критика надто часто використовується керівниками через очевидність та простоту цього способу впливу. Проте зазвичай форма критики є неконструктивною. Вона не стільки сприяє змінам у діяльності, скільки провокує психологічний самозахист, ухилення чи ігнорування. До того ж критика може спровокувати зворотну критику та конфлікт.

Погрози також поширені за українських умов працевлаштування, адже баланс соціально-економічних прав та обов'язків зміщений на користь роботодавців. Хоча працівники схильні терпіти залякування та демонструвати зміни у роботі, вони накопичують невдоволення та гірше ставляться до виконання обов'язків, а іноді свідомо чи підсвідомо намагаються помститися. До того ж поступово всі найкращі працівники можуть знайти собі інше місце роботи.

Застосування наказів теж нерідко є надмірним, бо значна частина керівників не вміє чи не бажає прохати та переконувати підлеглих. Окрім

невдоволення, це може призвести до недостатнього розуміння нюансів завдань, до обмеження ініціативи та винахідливості робітників. Натомість такі способи впливу на співробітників, як прохання та переконання доцільно використовувати частіше, адже вони здатні мобілізувати енергію багатьох людей на розв'язання завдань фірми.

Підкуп досить часто використовується у комерційних організаціях, проте багато українців працюють у бюджетних установах чи на державних підприємствах, де можливості додаткової винагороди співробітників обмежені. Головною ж проблемою державних організацій є недостатня справедливість при розподілі додаткових виплат. Диференціація зарплат або відсутня, незалежно від якості праці, або недостатньо тісно пов'язана із трудовим внеском.

Підсумовуючи, слід зазначити, що існують два головні шляхи розв'язання зазначених проблем в Україні. По-перше, необхідно використовувати прохання, переконання, критику, погрози, підкуп та накази таким чином, аби працівники не відчували надмірного тиску. Доцільно обмежити застосування каральної складової впливу та більше уваги приділяти заохоченню та його справедливості. По-друге, необхідно поступово розширювати використання навіювання, зараження, наслідування, залучення, формування прихильності тощо.

Zewnętrzna działalność gospodarcza

Залесский Борис Леонидович

Белорусский государственный университет

БИРЖЕВАЯ ТОРГОВЛЯ КАК ПЕРСПЕКТИВНЫЙ ИНТЕГРАЦИОННЫЙ ПРОЕКТ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ РЕГИОНОВ

Опыт деятельности Белорусской универсальной товарной биржи (БУТБ) в 2021 году показывает, что биржевая торговля постепенно становится одним из драйверов белорусско-российской интеграции и весьма перспективным проектом, реализуемым в рамках Союзного государства. Достаточно сказать, что с января по август 2021 года биржевой товарооборот Беларуси и России вырос в полтора раза и достиг 375 миллионов долларов. Это – самый высокий показатель среди 68 стран, представленных на БУТБ. О многом говорит и тот факт, что более половины всех зарубежных клиентов биржи – свыше 2600 – составляют российские компании-нерезиденты. При этом «наибольший объем сделок приходится на представителей Ленинградской, Московской и Смоленской областей» [1, с. 112].

Во многом все эти позитивные тенденции объясняются тем обстоятельством, что «сегодня нет никаких препятствий для использования технологического и интеллектуального потенциала товарных бирж в качестве инструмента реализации интеграционных программ Союзного государства» [2]. Привлекает партнеров из России и предоставляемая на БУТБ возможность использования ее как своеобразного трамплина для выхода на рынки третьих стран. «За восемь месяцев 2021 года сумма транзитных сделок, совершенных участниками торгов из Российской Федерации, составила \$5,5 млн. В основном это были поставки продукции деревообработки, нефтехимии, строительной отрасли, а также оборудования и механизмов» [3]. Все это успешно реализовывалось через БУТБ в Латвию, Литву, Польшу и Эстонию. В частности, этим механизмом воспользовались около 30 компаний из Смоленской, Московской, Ленинградской и Брянской областей. И, судя по всему, уже в

ближайшее время эти направления белорусско-российского биржевого сотрудничества получают новые импульсы развития и в других регионах России.

Так, весьма высок интерес к взаимодействию с БУТБ в **Самарской области**, которая является одним из лидеров по объемам экспорта сельскохозяйственной продукции в Приволжском федеральном округе. В ноябре 2021 года сразу 30 производственных и торговых предприятий региона выразили готовность использовать потенциал БУТБ для расширения объемов и географии своего экспорта, в том числе «для реализации продукции АПК Самарской области в страны Европейского союза. В частности, на БУТБ уже сформирован пул постоянных покупателей растительных масел из Прибалтики, Польши и Швейцарии, которые могли бы приобретать и самарское подсолнечное масло в рамках транзитных сделок» [3]. Заметим, что пока в эти страны поставляется в основном белорусская продукция переработки масличных культур, объем которой в 2021 году может превысить 70 миллионов долларов. Значительный потенциал в этом российском регионе видят и в плане привлечения на БУТБ металлургических предприятий для реализации черного и цветного металлопроката, который ежегодно в немалых количествах используют в промышленности Беларуси. Пока же «путь самарского металла к белорусскому покупателю, как правило, лежит через посредников, что делает его дороже и менее конкурентоспособным...» [4].

Как фактор, способствующий росту взаимного товарооборота и диверсификации его структуры, оценивают развитие биржевой торговли с Беларусью в **Ставропольском крае**. Актуализируя в ноябре 2021 года контакты с БУТБ, представители Центра поддержки экспорта региона выразили уверенность в том, что данная биржевая площадка «станет для ставропольских компаний “одним окном”, через которое они получают доступ не только на белорусский рынок, но и смогут успешно торговать со странами Европы, Азии и Ближнего Востока, где достаточно сложно вести бизнес, не имея собственной товаропроводящей сети» [5].

Что касается **Псковской области**, то там перспективы активного использования потенциала БУТБ видят в реализации продукции предприятий лесопромышленного комплекса региона. Об этом свидетельствует факт участия сразу 30 компаний Псковщины в бизнес-форуме, состоявшемся в октябре 2021 года, где было подробно изложено, как «биржевой механизм позволит псковским

компаниям поставлять свои товары не только на белорусский рынок, но и в страны Европы и Азии, где у биржи уже сформирована сеть деловых партнеров, готовых приобретать лесопродукцию практически в любых объемах» [6].

С любопытным проектом выходит на БУТБ **Республика Карелия**, которую, в первую очередь, интересует возможность применения биржевого механизма при реализации в регионе молочного сырья из близлежащих российских областей. Надо полагать, у данной инициативы по реализации молокосырья из Вологодской, Калининградской, Псковской и других областей Северо-Западного федерального округа есть все шансы на успех, так как на БУТБ сырое молоко считают товарной позицией с большим потенциалом, который на биржевых торгах еще предстоит раскрыть. К тому же в ноябре 2021 года на белорусской биржевой площадке подтвердили готовность «организовать отдельные торговые сессии специально для участников из Республики Карелия, что позволит <...> предприятиям получить максимальный экономический эффект от применения биржевого механизма» [7]. Так что и здесь, будем надеяться, результаты не заставят себя долго ждать.

Литература

1. Залесский, Б. В поиске новых точек роста. Потенциал многовекторности внешней торговли / Б. Залесский. – Palmarium Academic Publishing, 2021. – 152 с.
2. Биржи Беларуси и России обсудили создание единого биржевого товарного рынка СТ [Электронный ресурс]. – 2021. – URL: <https://www.belta.by/economics/view/birzhi-belarusi-i-rossii-obsudili-sozdanie-edinogo-birzhevogo-tovarnogo-rynka-sg-467052-2021/>
3. БУТБ и ТПП Самарской области намерены совместно развивать биржевую торговлю продукцией АПК [Электронный ресурс]. – 2021. – URL: <https://www.belta.by/economics/view/butb-i-tpp-samarskoj-oblasti-namereny-sovmestno-razvivat-birzheviju-torgovlju-produktsiej-apk-471097-2021/>
4. ТПП Самарской области видит значительный потенциал развития биржевой торговли с Беларусью [Электронный ресурс]. – 2021. – URL: <https://www.belta.by/economics/view/tpp-samarskoj-oblasti-vidit-znachitelnyj-potentsial-razvitija-birzhevoj-torgovli-s-belarusju-464619-2021/>
5. Ставропольский край заинтересован в развитии биржевой торговли сельхозпродукцией с Беларусью [Электронный ресурс]. – 2021. – URL:

<https://www.belta.by/economics/view/stavropolskij-kraj-zainteresovan-v-razviti-birzhevoj-torgovli-selhozproduksiej-s-belarusju-467948-2021/>

6. БУТБ рассчитывает увеличить продажи лесопродукции из Псковской области [Электронный ресурс]. – 2021. – URL: <https://www.belta.by/economics/view/butb-rasschityvaet-uvelichit-prodazhi-lesoproduktsii-iz-pskovskoj-oblasti-464211-2021/>

7. Карелия заинтересована в реализации молочной продукции через БУТБ [Электронный ресурс]. – 2021. – URL: <https://www.belta.by/economics/view/karelija-zainteresovana-v-realizatsii-molochnoj-produktsii-cherez-butb-469068-2021/>

Marketing i management

Загоруйко А.Ю., студентка 4 курсу

**Науковий керівник: Наторіна А.О., д.е.н., доц., професор кафедри
торговельного підприємництва та логістики**

Київський національний торговельно-економічний університет, Україна

ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГ У СФЕРІ ПОСЛУГ

У контексті діджитал трансформації актуальним та значущим для підприємств сфери послуг є електронна комерція, що сприяє, у тому числі, стійкому економічному розвитку. Теоретичні та практичні аспекти Інтернет-маркетингу у сфері послуг висвітлено у публікаціях вітчизняних та зарубіжних науковців, серед яких: О. Бозуленко [2], О. Бавико [5], О. Бекетова [1], І. Жалба [2], А. Наторіна [3], Л. Турчин [1], С. Яроміч [1]. Важливість Інтернет-маркетингу для підприємств сфери послуг обумовлює необхідність подальшого його дослідження. Мета роботи полягає у дослідженні сутності та детермінуванні специфіки використання Інтернет-маркетингу у сфері послуг та у вивченні його.

Інтернет-маркетинг у сфері послуг є невід'ємною складовою маркетингової діяльності, що сприяє підвищенню рівня конкурентоспроможності на сучасному ринку. Це симбіоз використання певних аспектів традиційного маркетингу, що включає елементи класичного маркетинг-міксу: продукт (послуга), ціна, місце продажу та промоушен (рис. 1).

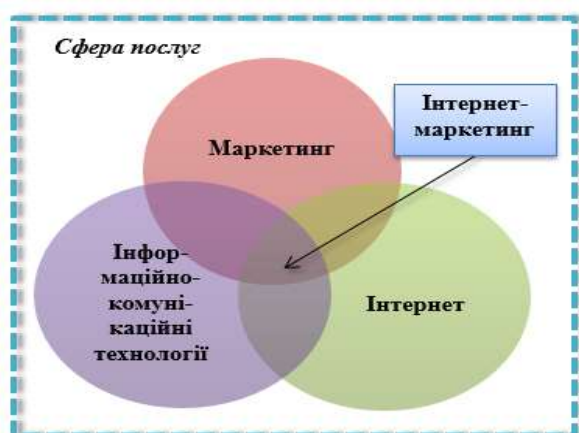

Рис.1. Інтернет маркетинг у сфері послуг [1-5]

Інтернет-маркетинг у сфері послуг забезпечує ефективне планування та реалізацію маркетингової політики підприємства, тому що дає ряд інноваційних інструментів, які допомагають повніше виявити та задовольнити потреби споживачів, і як наслідок – максимізувати прибутки підприємства [1]. Зокрема, розвиток інформаційно-комунікаційних технологій дає можливість вдосконалити способи надання послуг через мережу Інтернет, що дає змогу підприємствам збільшувати цільову аудиторію та задовольняти потреби й уподобання споживачів на більш якісному рівні.

Комплексний Інтернет-маркетинг у сфері послуг уособлює сукупне використання всіх можливих каналів реклами та просування ресурсів у мережевому просторі, що сприяє збільшенню відвідуваності сайту і зростанню продажів. Його ключовою перевагою є інформативність. За результатами комплексного дослідження та узагальнення [2-3, 5], ідентифіковано невід’ємні складові Інтернет-маркетингу:

медійна та контекстна реклама;

пошуковий маркетинг, зокрема SEO («search engine optimization»);

просування в соціальних мережах: SMO («social media optimization») і SMM («social media marketing»);

прямий маркетинг з використанням email, RSS («really simple syndication»);

вірусний маркетинг;

Інтернет-брендинг.

З огляду на те, що послуги мають високий ступінь диференціації, що пов’язане з процесами диверсифікації, персоніфікації та індивідуалізації, підприємства у своїй маркетинговій діяльності мають орієнтуватися на потреби споживачів і швидко їх задовольняти. Тому стратегія Інтернет-маркетингу у сфері послуг передбачає поетапну роботу над визначенням потреб аудиторії, створенням і просуванням контенту, залученням користувачів до активних процесів придбання [4-5]. Отже можна констатувати, якщо раніше Інтернет-маркетинг у сфері послуг асоціювався лише з Інтернет-комунікаціями, то в умовах діджитал трансформації він поступово стає самостійною науковою теорією. Його доцільно віднести до найбільш мінливих сфер, що потребує перманентного впровадження ІТ та інновацій. З’являються новітні технології,

діджитал платформи, змінюються сталі патерни купівлі. Це зумовлює динамічні зміни ринкових трендів у сфері послуг та потребує здійснення моніторингу.

Таким чином, ідентифіковано визначальну роль Інтернет-маркетингу для сфери послуг, зокрема у якості засобу стимулювання та промоції. Детерміновано особливості Інтернет-маркетингу у сфері послуг та обґрунтовано, що він є ефективним інструментом динамічного розвитку бізнесу і сприяє швидкому збільшенню цільової аудиторії, а також дозволяє задовольнити потреби й уподобання споживачів на більш якісному рівні, що сприяє підвищенню рівня конкурентоспроможності на ринку.

Література:

1. Яроміч С., Бекетова О., Петриченко П. Інтернет-маркетинг у сфері послуг. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Економічні науки*. 2017. № 1. С. 62-66.

2. Турчин Л., Островерхов В. Сучасні тренди Інтернет-маркетингу. *Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України*. 2019. Вип. 24. С. 75-85.

3. Natorina A. Online retailers' management system of marketing commodity policy. *Economic Annals-XXI*. 2018. № 1. 74 (9-10). С. 69-72. DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.V174-11> URL: <http://soskin.info/userfiles/file/Economic-Annals-pdf/DOI/ea-V174-11.pdf>

4. Бозуленко О. Ю., Жалба І. О. Застосування маркетингу в електронній комерції. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 13. С. 363-367.

5. Бавико О. Є. Синхронізація розвитку ринку інформаційно-комунікаційних технологій в Україні з глобальними трендами. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2018. № 1. С. 272–283.

Prykhodko D., 4th year student

***Scientific supervisor: Natorina A., Dr. of Sc. (Economics), Associate Professor,
Professor of the Department of Trading Business and Logistics***

Kyiv National University of Trade and Economics, Ukraine

STRATEGIC BRAND DEVELOPMENT IN THE INTERNET

Today companies that build and launch their own brands into the market through relevant strategies are the ones that operate effectively in the market. In particular, they quickly promote their products and best meet client's needs. In the context of globalization and digital transformation of business, the urgent issue is the development of the brand in the Internet.

Theoretical and practical aspects of brand formation and promotion in the online space are covered in the works of domestic and foreign scientists, in particular: Bavyko O. [1], Bondarchuk M. [1], Cousins L. [2], Cutten Ch. [2], McCrea A. [3], Natorina A. [4]. However, the specificities of brand development in the Internet require a more detailed study. Therefore, the goals of this work are to reveal the essence of strategic brand development in the Internet and identify and interpret the components of brand development in the Internet.

Brand development in the Internet is a narrow set of marketing activities aimed at acquainting Internet users with the product or service being promoted, as well as increasing potential consumer loyalty [2, 4]. Strategic brand development in the Internet involves developing an image for individuals or organizations, which is acknowledged and has a certain reputation in society. This image then interacts with businesses either in the Internet or through other digital media. This makes it important for creating both brand history and a presence in the digital world. Strategic brand development in the Internet includes a fully digital media influencing strategy which goes beyond the scope of standard online marketing practices [3-4].

According to the results of the analysis of scientific works [1-4], the components of brand development in the Internet are identified, which are shown on the Figure. The following is an interpretation of these components.

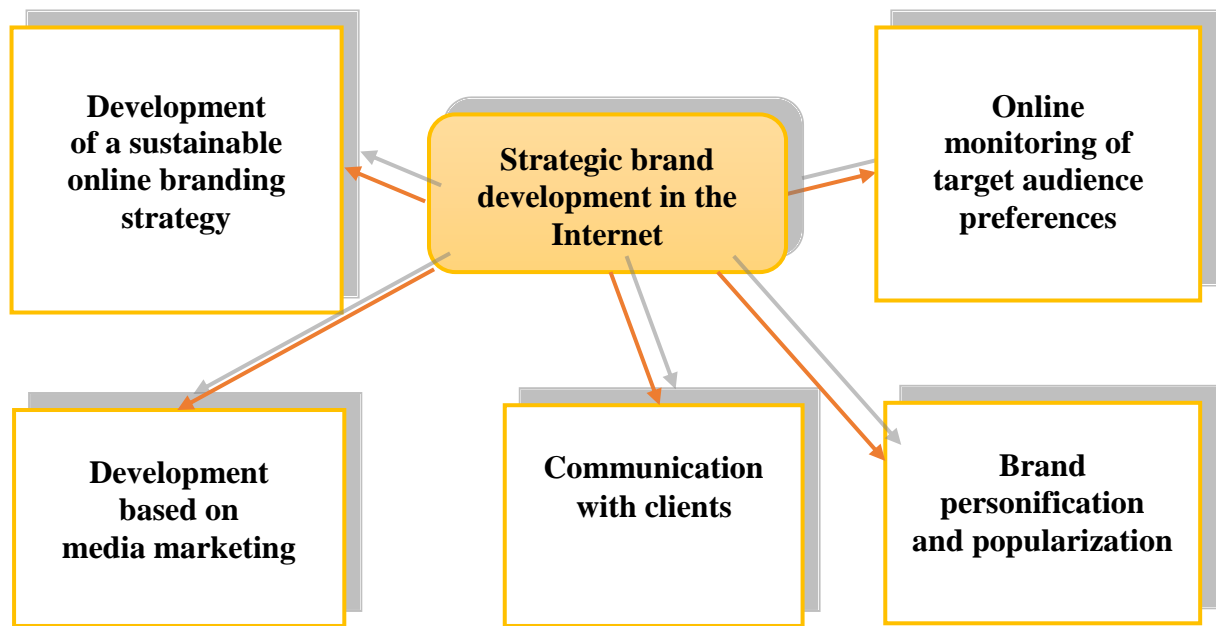

Figure. Components of strategic brand development in the Internet [1-4]

Development of a sustainable online branding strategy [4]: 1) competitive multi-brand strategy; 2) iconic brand strategy; 3) “no brand” branding strategy.

Brand personification and popularization. Online clients remember and recognize a brand by its color, logo, slogan, or all of the above. This can be referred to as a visual connection between the company and the client. This connection later takes root in the client’s perception, arouses interest, curiosity, or even emotional attachment. In addition, another positive aspect of brand personification is its uniqueness, which is what helps it stand out in the Internet.

Communication with clients. Interaction with clients is one of the most important components of online branding. By engaging with clients, company can promote its own products and services as well as increase clients’ satisfaction levels after using the brand. Which, in turn, can help discover any shortcomings and direct development in the right direction [3].

Online monitoring of target audience preferences. Researching your potential clients is vital for determining a brand’s presence in the Internet.

Development based on media marketing. The Internet helps modern brands develop and spread information about their products quickly and easily. It is advisable for companies to use various formats of interactive online media for the representation of their products and/or services, sales, as well as delivery and exchange of information. In the case of a brand positioning itself as one that sells unique products

and services, digital media represents it through the following formats: promotional videos, interactive personalization, social media shares, augmented and virtual reality [2-3].

Thus, the implementation of the components of strategic brand development at different hierarchical levels is a guarantee of successful business in the Internet in the long run. By focusing on these components, businesses will be able to strengthen their market position and grow dynamically in the digital environment by increasing client's loyalty, thereby multiply their profits.

References:

1. Bondarchuk M., Bavyko O. Trends in the development of the world food market. *Modern science - Moderni věda*. 2019. No. 3. P. 5-13.

2. Deloitte Insights. Global Marketing Trends: Find your focus. 2021. URL: https://www2.deloitte.com/content/dam/insights/us/articles/6963_global-marketing-trends/DI_2021-Global-Marketing-Trends_US.pdf

3. McCrea A. Online branding: a digital-centric approach to developing brands. 2021. URL: <https://www.smartinsights.com/online-brand-strategy/brand-positioning/digital-brand-development/>

4. Natorina A. The adaptive management system of marketing commodity policy. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2019. Vol. 5, No. 1. P. 131–136. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2019-5-1-131-136> URL: <http://www.baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/view/610>

Зайдель В.І., студентка 4 курсу
Науковий керівник: Наторіна А.О., д.е.н., доц., професор кафедри
торговельного підприємництва та логістики
Київський національний торговельно-економічний університет, Україна

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ІНТЕРНЕТ-ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ

В умовах сьогодення, Інтернет-торгівля набуває особливої значущості й актуальності, адже має стратегічне значення для забезпечення високого рівня конкурентоспроможності й успішного функціонування на ринку. Однак наявний потенціал і можливості Інтернет-торгівлі використовуються у практичній діяльності підприємствами України недостатньою мірою.

Теоретичні та практичні засади реалізації торгівлі підприємствами в Інтернет розкрито у працях українських та закордонних науковців, серед яких: О. Бавико [1], М. Бондарчук [1], С. Ілляшенко, С. Єрмак [3], С. Маловичко [5], А. Наторіна [2], О. Романчук, Л. Федулова.

Залишаються дискусійними і потребують подальшого дослідження практичні аспекти та специфіка розвитку Інтернет-торгівлі в Україні.

Мета роботи – визначення сутності і ролі Інтернет-торгівлі в Україні, а також дослідження особливостей її розвитку.

Цифрова трансформація спонукає підприємства використовувати і вдосконалювати наявні технології. Протягом останніх років значно збільшилося число користувачів Інтернету у світі, у тому числі і в Україні (рис.). Число Інтернет-користувачів в Україні постійно збільшується, а обсяги Інтернет-торгівлі зростають. Підприємства в Україні, що використовують потенціал Інтернет-торгівлі мають можливість імплементувати кардинальні зміни й інноваційні рішення, що позитивно впливає на уподобання споживачів та створює принципово нові види ринків [2; 4].

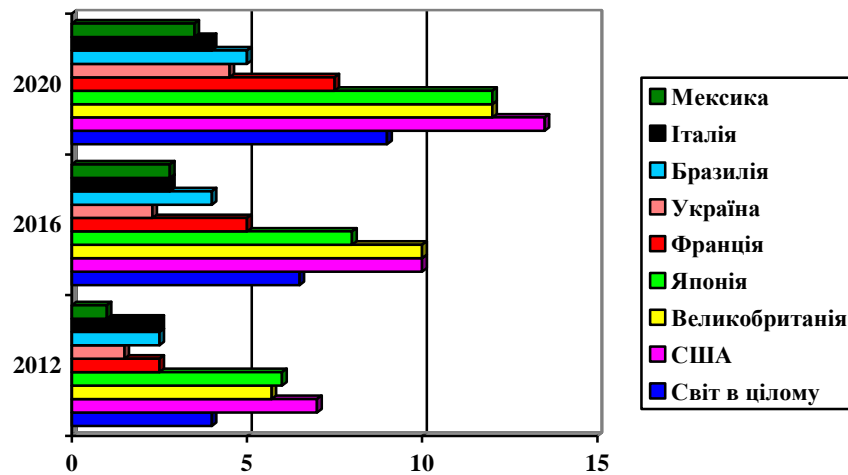

Рис. Проникнення Інтернету у світі у 2012-2020 рр., %, [4]

Інтернет-торгівля в Україні активно розвивається. Серед головних тенденцій – спостерігається збільшення обсягів торгівлі через Інтернет, підвищення кількості підприємств електронної торгівлі, збільшення кількості споживачів Інтернет-магазинів та підвищення їх лояльності до процесу придбання товарів онлайн, розширення асортименту підприємств.

Згідно [2; 5], серед сильних сторін Інтернет-торгівлі в Україні:

- розвиток Інтернет-торгівлі не має певних матеріальних обмежень та не потребує закріплення за певною територією;
- купівля-продаж через Інтернет значно скорочує час та фізичних рух суб'єктів ринку;
- Інтернет-торгівлі не має обмежень щодо часу – онлайн-транс може бути використаний у будь-якому місці, у будь-який час;
- швидкий обмін інформацією між постачальниками та споживачами;

За результатами узагальнення та аналізу [1-3; 5], ідентифіковано особливості Інтернет-торгівлі в Україні:

– подальше проникнення Інтернету, що приведе до зростання кількості активних онлайн-покупців;

- зростання кількості покупців, які проживають в невеликих містах та селах;
- стрімке зростання саме мобільної комерції;
- активний розвиток маркетплейсів (торговельних майданчиків, де виробники та продавці можуть розміщувати свою продукцію на продаж);
- збільшення кількості сервісів по доставці товарів, асортименту та якості послуг, що вони надають.

Таким чином, проведене дослідження дозволяє констатувати ключову роль Інтернет-торгівлі українських підприємств при підвищенні рівня конкурентоспроможності та забезпеченні динамічного розвитку у перспективі. Подальші дослідження будуть спрямовані на розроблення релевантних стратегій розвитку підприємств, що здійснюють Інтернет-торгівлю в Україні.

Література:

1. Bavyko O., Bondarchuk M. Trends in the development of the world food market. *Modern science - Moderni věda*, 2019, № 3, p. 5-13.
2. Natorina A. Online retailers' management system of marketing commodity policy. *Economic Annals-XXI*. 2018. № 1. 74 (9-10). С. 69-72. DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.V174-11> URL: <http://soskin.info/userfiles/file/Economic-Annals-pdf/DOI/ea-V174-11.pdf>
3. Yermak S. Problems of innovative activity development at food industry enterprises of Ukraine. *Journal of Hygienic Engineering and Design*. 2017. Vol. 21, pp. 96-102. URL: <http://www.jhed.mk/filemanager/JHED%20Vol.%2021/03.%20FPP/09.%20Full%20paper%20-%20Svitlana%20Yermak.pdf>
4. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Маловичко С. В. Аналіз сучасних тенденцій та динаміки розвитку електронної торгівлі на підприємствах України. *Проблеми економіки*. 2015. № 2. С. 71-77.

Ewidencja i audyt

К.е.н., доцент кафедри податкового менеджменту та фінансового моніторингу Абесінова О.К.,

здобувач вищої освіти на другому (магістерському) рівні

Деркач А. О.

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», Україна

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ В УСТАНОВАХ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ ТА ШЛЯХИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

Грошові кошти є необхідним активом кожної установи для забезпечення її життєдіяльності та платоспроможності. Процес руху грошових коштів, як об'єкт бухгалтерського обліку, має свої особливості. Грошові кошти слугують основною складовою фінансової стабільності установи, а отже відіграють провідну роль в його господарській діяльності.

Ефективність обліку грошових коштів вимагає належної організації роботи з готівкою, а саме: готівкові та безготівкові операції мають проводитися правильно, своєчасно та мати законні підстави для їх здійснення; установа має забезпечити надійне зберігання готівкових коштів у касі; важливо дотримуватися всіх правил оформлення розрахункових операцій та своєчасно відображати їх в бухгалтерському обліку; необхідно постійно проводити контрольні заходи задля перевірки касової дисципліни, в т. ч. перевірка дотримання умови витрачання грошових коштів лише за їх цільовим призначенням; важливо забезпечити регулярне проведення інвентаризації грошових коштів та відображати результати інвентаризації в системі бухгалтерського обліку установи [1].

Порядок проведення операцій з готівковими коштами установи державного сектору регламентує «Положення про ведення касових операцій в національній валюті в Україні» № 148, відповідно до якого зазначені операції мають назву касові операції. Відображення в обліку цих операцій здійснюється відповідно до вимог «Інструкції з обліку коштів, розрахунків та інших активів бюджетних установ» № 242.

Для обліку наявності та руху коштів використовують рахунок 22 «Готівкові кошти та їх еквіваленти» Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, який включає субрахунки: 221 «Готівкові кошти та їх еквіваленти розпорядників бюджетних коштів»: 2211 «Готівка у національній валюті», 2212 «Готівка в іноземній валюті», 2213 «Грошові документи у національній валюті», 2214 «Грошові документи в іноземній валюті», 2215 «Грошові кошти в дорозі у національній валюті», 2216 «Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті»; 222 «Готівкові кошти та їх еквіваленти державних цільових фондів»: «2221 «Готівка у національній валюті», 2222 «Готівка в іноземній валюті», 2223 «Грошові документи у національній валюті», 2224 «Грошові документи в іноземній валюті», 2225 «Грошові кошти в дорозі у національній валюті», 2226 «Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті», 2227 «Інші еквіваленти грошових коштів» [2].

Облік безготівкових розрахунків ведеться на рахунку 23 «Грошові кошти на рахунках», до складу якого входять такі субрахунки: 231 «Грошові кошти на рахунках розпорядників бюджетних коштів»: 2311 «Поточні рахунки в банку», 2312 «Інші поточні рахунки в банку», 2313 «Інші поточні рахунки в банку», 2314 «Інші рахунки в Казначействі», 2315 «Рахунки для обліку депозитних сум»; 232 «Грошові кошти на рахунках державних цільових фондів»: 2321 «Поточні рахунки в банку», 2322 «Рахунки для обліку коштів державних цільових фондів у Казначействі», 2323 «Реєстраційні рахунки», 2324 «Інші рахунки в Казначействі», 2325 «Рахунки для обліку депозитних сум» [2].

Аналітичний облік грошових коштів відображається у картках аналітичного обліку за їх видами, які відкриваються щомісячно та заповнюються на підставі звіту касира і первинних документів, що стосуються безготівкових операцій (виписки банку, розрахункові документи, платіжні доручення, квитанції) [3].

Синтетичний облік грошових коштів ведеться за меморіально-ордерною формою. Дані про операції з грошовими коштами заносяться до Меморіального ордеру №1 «Накопичувальна відомість за касовими операціями», а безготівкові розрахунки відображаються в меморіальних ордерах №2 «Накопичувальна відомість руху грошових коштів загального фонду на рахунках, відкритих в органах Державної казначейської служби України (банках)» та №3 «Накопичувальна відомість руху грошових коштів спеціального фонду на

рахунках, відкритих в органах Державної казначейської служби України (банках)».

До книги «Журнал-голова» необхідно заносити суми оборотів, що відображаються в накопичувальних відомостях. Меморіальні ордери мають бути підписані особою, що її виконала та головним бухгалтером установи [4].

Вдосконалення процесу обліку грошових коштів є однією з найактуальніших проблем, яка потребує особливої уваги, з метою забезпечення достовірного та своєчасного відображення даних про рух грошових коштів в обліковій системі установи. Від якості проведення операцій пов'язаних з рухом грошових коштів залежить рівень платоспроможності та фінансовий стан установи в цілому.

Серед заходів вдосконалення обліку грошових коштів установ державного сектору доцільно виділити такі: адаптація національних стандартів до міжнародних; повна автоматизація облікових процесів; скорочення кількості готівкових розрахунків та перехід до безготівкових операцій; спрощення процесу документообігу; удосконалення плану рахунків для державного сектору; впровадження управлінського обліку грошових коштів; розробка стратегічних фінансових планів руху готівки; удосконалення номенклатури первинного обліку руху грошових коштів; розробка та застосування внутрішнього реєстру грошових коштів установи; запровадження посиленого контролю за операціями з грошовими коштами.

Впровадження запропонованих заходів дозволить установам не тільки зекономити час, але й вдосконалити систему ведення бухгалтерського обліку та документообороту, а також забезпечить більш ефективний контроль за рухом грошових коштів. Отже, питання обліку грошових коштів в установах державного сектору є досить актуальним в наш час, від його якісної, правильної організації залежить ефективність діяльності установи.

Література:

1. Смелянова Ю. В. Удосконалення організації обліку грошових коштів як складової монетарних активів *«Молодий вчений»*, № 5 (81). 2020. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2020/5/34.pdf> .

2. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі. Наказ Міністерства фінансів України № 1203, від 31.12.2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-14#Text> (дата звернення: 22.11.2021).

3. Скалюк Р. В. Бухгалтерський облік грошових потоків бюджетних установ «Вісник ЖДТУ»: *Економіка, управління та адміністрування*,. 2014. URL: <http://ven.ztu.edu.ua/article/view/36511>.

4. Шевчук В. О. Облік грошових коштів бюджетних установ. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит : проблеми теорії, методології, організації*. 2014. URL: <http://nasoa.edu.ua/wp-content/uploads/periodicals/b-obl/141/26.pdf>.

5. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні від 29.12.2017 р. № 148. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17#Text> (дата звернення: 22.11.2021).

6. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті від 21.01.2004 № 22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04#Text>. (дата звернення: 22.11.2021).

ADMINISTRACJA PUBLICZNA

Przygotowanie państwowych urzędników

Захра РАГІМЛІ

*курсанта факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Цуркаленко Д.П.

старший викладач кафедри
адміністративного права,
процесу та адміністративної
діяльності
Дніпропетровського
державного
університету
внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ПРОХОДЖЕННЯ СЛУЖБИ В ПОЛІЦІЇ США

Поліцейська система в Сполучених Штатах Америки функціонує досить успішно. Поліція діє на федеральних (ФБР), штатних та місцевих рівнях, а також існують органи поліції в окремих міністерствах та відомствах. Підготовка поліцейських здійснюється в самостійних закладах (так званих поліцейських академіях) та в цивільних університетах. Підготовка поліцейських до ФБР здійснюється від коледжів, університетських факультетів до короткочасних курсів.[1]. Поліція США не мають своєї бази для підготовки кадрів, але вони намагаються залучити до цього фахівців з відповідною освітою, отриманою в коледжі або університеті. В поліцейській академії фахівці лише отримують первинну підготовку та одержують ліцензію на право реалізації поліцейської діяльності. Поліцейська академія не належить до поліцейського департаменту і являється організаційно та фінансово самостійним.

Головною проблемою реалізації управління підготовки поліції у США являється розподільна система та наявність багатьох юрисдикцій, таких як муніципальна, окружна, штатна та федеральна. Завдяки цьому навчальні заклади перебувають під управлінням відповідних органів, налаштованих на обслуговування певної території.

В штаті Джорджія знаходиться один з найбільших навчальних закладів для підготовки поліцейських на короткочасних курсах, які тривають до 18 місяців. Після закінчення цього закладу поліцейські проходять ще додаткові навчання за місцем служби. Вимогами відбору кандидатів, наприклад, у поліцейській департамент штату Луїзіана є: бути громадянином США; вік – від 20 років; мати атестат про середню освіту; наявність водійських прав; мати нормальну фізичну підготовку та психологічну стійкість

У США, щоб приступити до роботи на службі, випускники академій проходять двотижневе стажування у відділі поліції, а саме курс «Підготовча програма співробітників». Це полегшує новачкам присвоїтись до нової обстановки.

Список використаних джерел

1. Савченко А. Важка робота «федерала». Національна академія ФБР США: погляд очима її випускника / А. В. Савченко // Міліція України. – 2000. – № 11/12. – С. 26–29.

2. Савченко А. В. Федеральні правоохоронні органи США: місія, організаційна структура та застосування кримінального законодавства : навч. посібник / Савченко А. В. – К. : «Текст», 2003. – 122 с.

3. Андрій Савченко, наукова стаття «Система підготовки поліцейських у США» 24.07.2015, URL: http://policereform.khpg.org/articles/sistema_pidgotovki_policejskih_u_ssha

MUZYKA I ŻYCIE

Klasyczna muzyka

К. искусствоведения, проф. В. Г. Семькин

*Донецкая государственная музыкальная академия имени С.С.Прокофьева,
г. Донецк*

ДРАМАТУРГИЯ ОДНОЧАСТНОЙ СОНАТЫ В КОНТЕКСТЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОГО ПОНИМАНИЯ МУЗЫКАЛЬНОЙ ФОРМЫ

Одной из важных задач анализа музыкального произведения является осознание специфики его драматургического развития. Поэтому знание законов и принципов построения музыкальной композиции является необходимым не только для композиторов, как авторов художественных текстов, но для исполнителей, как их интерпретаторов, выступающих посредниками между автором и слушателем.

В самом общем определении под музыкальной драматургией мы понимаем процесс формообразования и развертывания музыкального действия, что приводит к осознанию сюжетно-образной концепции музыкального произведения.

Теоретические аспекты исследования драматургии одночастной фортепианной сонаты в ее взаимосвязи с воплощением художественного содержания мы рассматриваем в фокусе функциональной теории музыкальных форм В.Бобровского. Универсальность функционального метода заключается в том, что он базируется на принципах системного подхода к музыкальному искусству и, с нашей точки зрения, является необходимым в исследовательской работе, как музыковедов, так и исполнителей. Именно с его помощью можно создать осмысленную и целостную концепцию исполнительской интерпретации. Драматургическая концепция В.Бобровского позволяет проанализировать основные содержательные и композиционные процессы, присущие сонатному циклу в целом и сонатной форме в частности. В контексте исследования принципов драматургии одночастной сонаты анализ указанных процессов выступает ключевым импульсом в создании исполнительских интерпретаций. В исполнительской деятельности функциональный анализ, с одной стороны,

опирается на исполнительское чувство момента времени, музыкальных событий и их связи, с другой стороны - целостности и осмысленности исполнительской интерпретации можно достичь только после предварительного функционального анализа музыкального произведения.

Согласно теории В.Бобровского, в построении музыкального произведения ведущей выступает единство логических и композиционных функций, которое и определяет его форму. В своем фундаментальном труде «Функциональные основы музыкальной формы» он неоднократно обращается к определению понятия музыкальной формы, постепенно продвигаясь от абстрактного к конкретному. Так, в начале исследования В.Бобровский кратко формулирует понятие музыкальной формы как многоуровневой иерархической системы, «элементы которой обладают двумя неразрывно связанными между собой сторонами - функциональной и структурной» [2, с.13]. Под функциональной стороной исследователь понимает все, что касается смысла и роли элемента в системе, а под структурной - все, что касается его внутреннего строения. В результате проведенного исследования функциональных основ музыкальной формы В.Бобровский приходит к емкому и многоуровневому определению понятия. Под музыкальной формой русский исследователь понимает художественный феномен, в котором одновременно осуществляются (1) проекция художественной идеи на интонационную «плоть» и (2) определение времени с помощью интонационных соединений. Такое толкование отражает два взаимодополняющих аспекта понимания формы - с позиции ее (1) драматургии и (2) композиции. Опираясь на такое понимание, музыковед предлагает дефиницию музыкальной формы, которая стала определяющей и в нашем подходе к изучению специфики драматургии одночастной сонаты: «Музыкальная форма - это функционально подвижный процесс интонационного воплощения определенной художественной идеи. Процесс этот возникает в результате переплавки отраженных в сознании личности жизненных реалий и создает организованную систему внутренне соединенных моментов времени» [2, с.328]. Данное определение В.Бобровского акцентирует взаимосвязь законов музыкальной драматургии со спецификой воплощения художественного содержания музыки.

Опираясь на положения Б. Асафьева о трёх основных видах функций всеобщего музыкального развития (триада $i:m:t$), проявляющихся на всех его

уровнях [1], и на их определение в работе И.Способина [13], В.Бобровский выстраивает стройную систему логично-композиционных функций, которая охватывает общие логические, общие композиционные и специальные композиционные функции. Пять общих логических функций музыкальной композиции В.Бобровский выводит из общности музыкального развития с логикой речевого построения. В таком случае:

- начальный импульс (т.е. «i» в триаде) выступает в виде изложения самой темы и изложения вступления к теме (где второй вариант возможен, но не обязателен) ;

- движение («m» в триаде) может возникать в двух равновероятных значениях срединной и соединительной функций;

- завершение («t» в триаде) появляется в заключительных оборотах, под которыми понимаются кадансы, дополнения, коды.

В исследовании принципов драматургии одночастной сонаты ключевым становится замечания В. Бобровского о том, что общие логические функции демонстрируют тот уровень асафьевской триады, который «объединяет музыку не только с процессом речи, но и с другими искусствами, основанными на процессуальном раскрытии содержания» [2, с.26].

Общие и специальные композиционные функции, в отличие от логических, проявляются в условиях действия непосредственных структурных закономерностей. Так, в контексте общих композиционных функций начальный импульс может получить значение изложения вступления и изложения первой и последующих тем; развитие охватывает не только срединные и соединительные разделы, но и предикт к новой теме или к репризе; а завершение может воплощаться в виде дополнения, репризы или коды.

На уровне конкретных композиционных форм вступают в действие специальные композиционные функции. В связи с тем, что одночастная фортепианная соната, обычно, в своей основе имеет форму сонатного *allegro*, часто осложненное действием композиционных принципов других форм, специальные композиционные функции мы констатируем на уровне композиционной формы именно сонатного *allegro*. Первая функция начального импульса реализуется в главной и побочных партиях, функция движения воплощается в связующей партии, разработке и предикте, а заключительная -

получает вид дополнения, коды, заключительной партии, или последнего раздела побочной партии.

В.Бобровский, кроме общих логических, общих композиционных и специальных композиционных функций, выделяет также еще один (четвертый) уровень функциональных и структурных закономерностей - уровень композиционной формы как данности, т.е. формы конкретного музыкального произведения. В дальнейшем в своем исследовании российский музыковед представляет соображения, которые актуализируются в контексте нашего исследования драматургии одночастной сонаты. Ученый отмечает, что «общие закономерности всех композиционных форм реализуются средствами сопоставления и развития различных типов выразительности видов психологических состояний, связанных с воплощением художественной идеи данного произведения» [2, с.29]. Драматургия музыкального произведения, целиком подчинена его художественной идее, создается характером этих сопоставлений, силой и степенью возможного контраста, путями его реализации. Отталкиваясь от такого утверждения, В.Бобровский выдвигает понятие экспрессивно-драматургических функций, которые образуют связь отдельных разделов композиционной формы на основе драматургических соотношений. Согласно его утверждению, если «логико-композиционные функции определяются закономерностями распорядка музыкальных событий, которые возникают, то экспрессивно-драматургические функции - самим их содержанием. Следовательно, логико-композиционные функции образуют композицию музыкального произведения, а экспрессивно-драматургические функции - его драматургию» [2, с.57]. Российский ученый сравнивает соотношение этих двух видов функций как взаимодействие синтаксического (логико-композиционные функции) и семантического (экспрессивно-драматургические функции) уровней. Драматургические функции создают образные сферы музыки - эпическую, драматическую, лирическую, героико-патетическую и др. Следует также заметить, что драматургические и композиционные функции не всегда могут совпадать с композиционным планом произведения (который составляют композиционные функции), что приводит к появлению двухплановой структуры.

Экспрессивно-драматургические функции, представляющие семантический уровень музыкальной драматургии, связаны с «сюжетом» и

«событиями» музыкального произведения, а следовательно и с проблемами содержания музыкального языка. В связи со спецификой пространственно-временного развертывания музыкального произведения, осуществленным по определенному плану организации моментов музыкального времени, можно утверждать, что в музыкальной композиции именно экспрессивно-драматургические функции создают ее событийную сторону. Опираясь на функциональное понимание музыкальной формы, музыкальное событие можно определить как «фиксированный восприятием момент изменения функционально неравновесных элементов художественной системы произведения». В музыке событием может выступать любое психологически зафиксированное явление внутреннего и внешнего мира.

С помощью понятия «событие» как воплощения временного движения, в музыкальном произведении формируется его важная содержательно-структурная универсалия - сюжет. Если музыкальным событием может быть любое психологически зафиксированное явление, то музыкальный сюжет образуют связанные цепочки таких явлений. Рассматривая музыкальный сюжет в предметном контексте музыкального произведения, его следует воспринимать не только текстовой, но и образной содержательной структурой, которая обретает значение лишь при содержательной интерпретации музыкального текста. Отталкиваясь от такого понимания музыкального события и сюжета, можно констатировать наличие событийной стороны музыкальной формы.

Музыкальные события сонатной формы, в которой в основном написаны образцы одночастной фортепианной сонаты, базируются на трех главных принципах. Эти три основы выделяет В.Бобровский как (1) принцип тональных соотношений, (2) наличие двух равноправных тематических построений и (3) непрерывность сквозного тематического развития.

Принцип тональных соотношений, как первая основа сонатной формы, является исторически наиболее ранним, и заключается в создании «сонатной рифмы» между распределением тональностей в главной и побочной партиях в экспозиции (основная и подчиненная тональности) и в репризе (основная тональность).

Вторая основа сонатной формы в значительной степени указывает на ее музыкальные события, сюжет и художественную образность. Равноправие двух тематических построений находится в художественной плоскости сонатной

формы - их образы, независимо от типа соотношения («враги» или «соратники»), являются действительно равноправными, ведь оба образуют основу развития. Однако в области функциональности они не являются равноправными: «тематическое построение побочной партии все же второе, возникающее на основе переключения функций, и на уровне композиции оно выполняет функцию дополнительного тематического импульса» [2, с.165]. В.Бобровский в этом противоречии между идейным равноправием и функциональным неравноправием видит один из важных источников активности сонатной формы, постоянного действия ее центробежных сил.

Непрерывность сквозного тематического развития, которая стала третьей основой сонатной формы, характеризуется преобладанием разработочности, как типа мышления, которая не только сконцентрирована собственно в разработке, но и проникает в некоторые разделы экспозиции (в частности в связующую партию и зону перелома побочной). Третью основу сонатной формы В.Бобровский толкует как воплощение принципа причинно-следственной связи: «Каждый следующий момент в движении музыкальной формы вытекает из предыдущего (и вмещает в себя его элементы), подобно тому, как следствие вытекает из причины, которая его породила. Так рождается непрерывно действующее притяжение предыдущего «участка музыкального действия» в следующий, и каждый новый момент в развитии может восприниматься как необходимый» [2, с.166]. В этой третьей основе российский исследователь видит основной стимул сонатного развития, ведь диалектичность в сонатной форме получает специфический модус: «появление новой темы (побочной партии) одновременно и обусловлено предыдущей (главной партией), и вступает с ней в функциональное противоречие (самых разных свойств и силы)» [2, с.167]. Стимул развития возникает именно из стремления снять это противоречие.

Три основы сонатной формы обеспечивают функционирование двух ее сторон - конструктивной и динамической. Принцип тональных соотношений и наличие двух тематических образований формируют конструктивную, а непрерывность сквозного тематического развития - динамическую, процессуальную стороны музыкальной композиции. Одновременно три основы сонатной формы представляют сонатность как принцип музыкального мышления.

В итоге наших сжатых размышлений над проблемами дефиниции музыкальной формы, музыкальной композиции, логико-композиционных и драматургических функций, музыкального события и музыкального сюжета можно дать еще одно, наиболее полное определение музыкальной драматургии: как плана и линии развития существенных для реализации художественной идеи моментов музыкального времени. В.Бобровский, как автор такого определения, отмечает, что план и линия развития определяются художественной идеей.

Результатом теоретического определения специфики развертывания композиции одночастной сонаты в контексте функционального понимания процессов музыкальной драматургии стало осознание единства процессов музыкальной драматургии с воплощением художественного содержания

Выяснив содержание всех дефиниций, необходимых для осуществления анализа драматургии музыкального произведения, и учитывая принципы системного подхода, в процессе осуществления функционального анализа музыкальной драматургии и художественного содержания одночастной фортепианной сонаты выделяем следующие стороны: 1. изучение музыкального произведения в его культурно-духовных контекстах; 2. анализ процесса темообразования и формообразования в музыкальной композиции и выявления всех видов связей; 3. исследование тематизма и тематического развития во всех его аспектах; 4. анализ сюжетного драматургического развития, в котором опорными моментами выступают музыкальные события; 5. осознание связи принципов музыкальной драматургии с исполнительными аспектами музыкального произведения; 6. определение места и роли конкретного произведения в общей эволюции одночастной фортепианной сонаты. Охватив все указанные стороны функционального анализа, можно не только осознать специфику музыкальной драматургии, но и создать такую исполнительскую интерпретацию, которая глубоко раскрывает художественное содержание музыки.

Литература:

1. Асафьев, Б.В. Музыкальная форма как процесс / Б.В. Асафьев. - Л.: Музыка, 1971. -376 с.
2. Бобровский, В.П. Функциональные основы музыкальной формы /В.П. Бобровский. -М.: Музыка, 1978.- 332 с.

3. Горюхина, Н. Эволюция сонатной формы / Н.А.Горюхина. – К.: Муз.Укр.,1973. – 310 с.
4. Чернова, Т. Драматургия в инструментальной музыке / Т.Чернова. - М.: Музыка, 1984. - 143 с.

PEDAGOGICZNE NAUKI

Шевченко А. О.

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ВОЛІ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ЛЕГКИМ СТУПЕНЕМ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ПОРУШЕНЬ

Проблема волі дітей з легким ступенем інтелектуальних порушень привернула до себе увагу, як тільки цю категорію стали виділяти з усієї маси осіб з відхиленнями у розвитку. Спостерігаючи за життям дітей з легким ступенем інтелектуальних порушень, дослідники підкреслювали недостатність волі у них і саме через це зробили висновок про те, що це є характерною особливістю дитини з інтелектуальними порушеннями [10, с. 148].

Цю думку висловлювали також в своїх працях провідні психологи, які займалися даною проблемою.

Багато авторів відзначають недолік ініціативи у дітей з легким ступенем інтелектуальних порушень, невміння керувати своїми діями, невміння діяти у відповідності зі скільки-небудь віддаленими цілями [9].

Рубінштейн С. Я., в своїй праці «Психологія розумово відсталого школяра» приводив такий приклад порушення волі дітей: «Дитині потрібно пришити відірваний гудзик. Але вона не робить цього, якщо під рукою немає голки і нитки. Проявити ініціативу їй важко. Важко вирішити задачу - дитина йде в школу, не приготувавши уроку» [11, с. 169].

Слабкість вольової саморегуляції в учнів впливає на навчання. Такий висновок можна зробити, якщо ознайомитися з думками вченого Синьова В. М. [13, с. 303], який вважав що найбільше недостатність волі у дитини з легким ступенем інтелектуальних порушень проявляється у навчальній діяльності. Він казав про те, що учні не вміють самостійно визначити цілі, спланувати свої дії, контролювати послідовність та правильність їх виконання.

Якщо є якісь труднощі у виконанні завдання дитина швидко стає виснажливою та відволікається від завдання, може його спрощувати. Також мета

уроку, яку поставив вчитель, може бути спотворена дитиною та ніколи не досягнутою.

У дітей з легким ступенем інтелектуальних порушень словесна регуляція власних дій формується значно пізніше, ніж у дітей з нормальним розвитком і з істотними відхиленнями [5, с. 134]. Учням важко тривалий час утримувати мету своїх дій, вони кидають справу незавершеною, якщо їх ніяк не стимулювати.

Кравець Н. П., зазначає, що для школярів з легким ступенем інтелектуальних порушень навчання реалізувати вольові зусилля є дуже нелегким. Зазвичай їм потрібна постійна, активна підтримка з боку дорослого [4, с. 159].

Для дітей молодшого шкільного віку з легким ступенем інтелектуальних порушень характерними можна вважати такі прояви, як безініціативність, несамостійність, слабкість внутрішніх спонукань, сугестивність, слабка мотивація [10].

Якщо дитині з легким ступенем інтелектуальних порушень дуже захотілося отримати конкретну іграшку або будь-яку іншу річ, вона проявляє достатню наполегливість і цілеспрямованість, виявляє вміння подолати певні труднощі і навіть деяку опосередкованість, обдуманість поведінки. Саме на це явище особливу увагу звертала Макарчук Н. О. [6, с. 265].

Отже, можна зробити висновок, що слабкість волі виявляється у таких дітей не завжди і не в усьому. Вона виступає лише в тих випадках, коли діти знають, як треба діяти, але при цьому не відчують в цьому потреби.

Саме через таке порушення волі у дитини з легким ступенем інтелектуальних порушень присутній недорозвиток довільності пізнавальних процесів [8].

Розумова діяльність дітей з вадами інтелекту завжди спрямована на кінцевий результат, а не на пошук способу його одержання. Рефлексія власних пізнавальних дій, якщо на це не звертається спеціальна увага, у них майже не виникає навіть у старшому шкільному віці.

Ільїн Є. П., вважав, що особливості розвитку вольових якостей дитини з легким ступенем інтелектуальних порушень проявляються також і в її ставленні до впливів оточуючих. Зазвичай це проявляється в сугестивності, некритичному сприйманні вказівок і порад оточуючих людей, відсутності спроби перевірити,

зіставити ці вказівки і поради з власними інтересами і схильностями [2, с. 164]. Дитину легко умовити образити свого братика чи зламати улюблену річ.

На нашу думку, саме ця особливість має дуже небезпечний вплив на дитину. Так як їй дуже просто можна вселити думки про скоєння негативних вчинків. Така дитина може потрапити у біду.

Ті ж діти по відношенню до окремих вказівок можуть проявити впертість, безглуздий опір розумним доводам, непереборне прагнення зробити наперекір тому, про що їх просять [12].

Синьов зауважував: «Однією із особливостей вольової регуляції розумово відсталих школярів є те, що вони безпосередньо реагують на зовнішні подразники, не задумуючись над результатами такої поведінки» [13, с. 306]; також можуть бути схильними до наслідування інших людей та часто здійснюють безглузді поведінкові акти, позбавлені мети та сенсу.

Коваленко В. Є. визначає також несформованість ієрархії мотивів, переважання органічних потреб, бідність, ситуативність та пасивність інтересів також характеризує вольову регуляцію поведінки школяра [3, с. 243].

Зважаючи на всі вищеперераховані особливості волі молодших школярів з легким ступенем інтелектуальних порушень, на нашу думку, слід розвивати та корегувати вольові якості дитини.

Розвиток волі у школярів з легким ступенем інтелектуальних порушень, як і інших психічних функцій, - процес тривалий і протікає уповільнено [7, с. 237]. Однак можна помітити, що в учнів з інтелектуальною недостатністю при спеціальній організації навчання і виховання поступово відбуваються зрушення в розвитку навмисних психічних процесів - підвищується стійкість і поліпшується розподіл уваги, збільшується продуктивність пам'яті, спостерігаються невеликі позитивні зрушення.

Важливе завдання корекційної роботи у є створення умов для розвитку в учнів свідомої довільної поведінки. З цією метою можна використовувати прийом моделювання типових ситуацій вибору з наступним пошуком різних варіантів виходу з них [6, с. 315].

Одним із напрямлень корекції вольової регуляції діяльності та поведінки дитини є казкотерапія, що проявляється у тому, що дитині у доступній формі показують життя людей, вчинки та їх наслідки [4].

Також можна використовувати у своїй роботі різноманітні ігри для дітей. Вони використовуються як засіб самовираження, досягнення емоційної стійкості і саморегуляції [1].

Як допоміжні засоби, можна застосовувати дихальну гімнастику та музикотерапію – розвивають навички саморегуляції та самоконтролю поведінки.

Отже, аналізуючи наукові джерела спеціальної психології та педагогіки щодо розвитку вольової сфери молодшого школяра з легким ступенем інтелектуальних порушень, ми дійшли до висновку, що вона характеризується незрілістю, недоліком ініціативи, невмінням керувати своїми діями, невмінням діяти у відповідності з віддаленими цілями. Найбільше недоліки волі проявляються у навчанні. Дитина безініціативна, має високу навіюваність, нецілеспрямована, не має власних мотивів до виконання завдань. Через це страждають інші психічні процеси дитини. Саме том важливою є система корекційних заходів стосовно покращення вольової сфери.

Література

1. Бондар Н. Є. Арт-терапевтичний супровід особистісного розвитку розумово відсталих дітей / Н. Є. Бондар, О. С. Дикуша. // Соціально-психологічні особливості професійної діяльності працівників соціальної сфери: Матеріали всеукр.наук.-практ.конф.. – 2007. – С. 4–6.

2. Ильин Е. П. Психология воли. 2-е изд. / Е. П. Ильин. – СПб: Питер, 2009. – 368 с. – («Мастера психологии»).

3. Коваленко В. Є. Психолого-педагогічне забезпечення професійно-трудової соціалізації розумово відсталих молодших школярів / В. Є. Коваленко. // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. – 2015. – №30. – С. 241–245.

4. Кравець Н. П. Літературні ігри і виховання розумово відсталих учнів як активних читачів / Н. П. Кравець. // Медобори-2006. – 2015. – №5. – С. 155–173.

5. Кривотулова Я. С. Дослідження особливостей емоційних станів молодших школярів з розумовою відсталістю / Я. С. Кривотулова. // Вісник

Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2011. – №6. – С. 130–135.

6. Макарчук Н. О. Особистісна саморегуляція підлітків з порушеннями розумового розвитку : Монографія / Н. О. Макарчук. – Київ: Фенікс, 2014. – 448 с.

7. Миронова С. П. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: підручник / С. П. Миронова. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. – 312 с.

8. Н
амазбаева Ж. И. Некоторые особенности личности учащихся вспомогательной школы / Ж. И. Намазбаева. – Алма-Ата: КазПИ, 1985. – 71 с.

9. Пахомова Н. Г. Спеціальна психологія / Н. Г. Пахомова, М. М. Кононова. – Полтава: АСМІ, 2015. – 389 с.

10. Петрова В. Г. Психология умственно отсталых школьников: Учебное пособие / В. Г. Петрова, И. В. Белякова. – Москва: Академия, 2002. – 160 с.

11. Р
убинштейн С. Я. Психология умственно отсталого школьника: Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. № 2111 "Дефектология" / С. Я.
Рубинштейн. – Москва: Просвещение, 1986. – 192 с.

12. Савченко К. В. Розвиток вольових якостей молодших школярів як умова їх навчальної діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. псих. наук : спец. 19.00.07 "Педагогічна та вікова психологія" / Савченко К. В. – Київ, 2007. – 22 с.

13. Синьов В. М. Психологія розумово відсталої дитини / В. М. Синьов, М. П. Матвєєва, О. П. Хохліна. – Київ: Знання, 2008. – 359 с.

Шевченко А. О.

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ ЗАОХОЧЕННЯ ТА ПОКАРАННЯ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ З МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ

Заохочення і покарання в педагогічному процесі сприяють підвищенню ефективності та якості навчання й виховання, забезпечують формування моральних цінностей, відповідальності і самоконтролю особистості. Від теоретичного усвідомлення і методично доцільного використання цих методів значною мірою залежить результативність усіх освітніх нововведень. Тому важливо знати і вміти користуватися принципами правильного застосування даних методів.

Існує безліч видів методів заохочення та покарання, які мають дуже широкий спектр дії на дитину. Одні форми будуть мати лише незначний вплив на особистість дитини, інші ж, навпаки, можуть дуже сильно підштовхнути дитину до подальших успіхів чи навпаки «вбити» у ній будь-який потяг до кращих результатів.

Перш за все педагогу потрібно розуміти, як та чи інша форма покарання чи заохочення вплине на саме цю дитину. Він повинен звертати увагу на вікові особливості дитини, на її гендерну приналежність, а також на її особистісні якості характеру. Отже, одним із перших критеріїв успішного застосування зазначених методів стимулювання є відповідність до вікових та індивідуальних особливостей дитини.

Якщо брати до уваги вікові особливості розвитку учнів молодшого шкільного віку (6-11 років), то в цей період у них досить помітно відбувається формування особистості.

Дослідниця Кутішенко В. П. вважає, що в цей час для дитини характерні нові відносини з дорослими і однолітками, включення в новий вид діяльності – навчання [2, с. 40].

Молодші школярі дуже емоційні, вони не вміють стримувати свої почуття, контролювати їх зовнішній прояв, вони дуже безпосередні і відверті в вираженні радості [1].

Зрозуміло, що не відразу у молодших школярів формується правильне ставлення до навчання. Вони поки не розуміють, навіщо потрібно вчитися. Але незабаром виявляється, що вчення - праця, що вимагає вольових зусиль, уваги, інтелектуальної активності.

На думку Чикишевої О. В. , формування інтересу до змісту навчальної діяльності, придбання знань пов'язане з переживанням школярами почуття задоволення від своїх досягнень. А підкріплюється це почуття схваленням, похвалою вчителя, який підкреслює кожен, навіть найменший успіх, найменше просування вперед. Молодші школярі відчувають почуття гордості, особливий підйом сил, коли вчитель хвалить їх. Великий виховний вплив вчителя на молодших пов'язано з тим, що вчитель з самого початку перебування дітей в школі стає для них незаперечним авторитетом [5].

Виявлено, що заохочення дає більш ефективний результат, ніж покарання. Викликаючи позитивні емоції, воно сприяє формуванню позитивних якостей особистості, сприяє покращенню навчальних досягнень.

Однак, при невмілій організації виховання, заохочення не завжди дає позитивний результат. Надмірні ласка та похвала породжують самовдоволення, марнославство, егоїзм.

Наші сучасні дослідники А. Бойко та В. Іноземцев вважають, що, караючи молодшого школяра, буде достатньо дуже помірною за формою покарання, наприклад, зауваження. Вчителю категорично не можна застосовувати серйозні методи покарання школяра [3, с. 107].

Заохочувати ж потрібно якомога частіше, так як в цьому віці важливий навіть найменший натяк на схвалення, це підсилює мотивацію. Чим доросліша дитина, тим більше в спілкуванні з ним підходить форма дружньої поради, рекомендації.

Подібної точки зору дотримується психолог Титаренко Т. М.: «Не поспішайте дорікати учню, що він забув виконати домашнє завдання чи веде неакуратні зошити. Набагато ефективніше хвалити і підбадьорювати, нагадувати і допомагати» [4, с. 91].

Також в цей період педагог повинен допомагати дитині розвивати впевненість в собі, стимулювати її самостійність, пропонуючи виконувати завдання,що відповідають віку.

Однією з особливостей цього віку також є те, що для дитини зростає роль думки оточуючих його однолітків, для неї стає важливим авторитет у класі. Для дитини це стає дуже болючою проблемою. Вона дуже гостро реагує на будь-які зміни в цьому аспекті. Одним з факторів цих змін є правильне застосування вчителем методів заохочення та покарання. Саме від цього рішення педагога буде залежати і авторитет учня, і його самооцінка, а також і його успішність у навчанні.

У молодших класах застосовуються такі міри покарання, які виступають в якості природних наслідків скоєних вчинків. Наприклад, вчитель вимагає від учня: «Насмітив у класі - прибери», «Зіпсував парту - полагодь її».

Пристаючи до процедури покарання, треба на початку буквально в декількох словах згадати якісь позитивні досягнення учня, протиставивши їм провину. Ці кілька слів доведуть школяреві справедливість вихователя і дозволять правильно сприйняти покарання [3].

Покарання у жодному випадку не повинен принижувати гідність учня, воно повинно бути справедливим, ретельно продуманим. Це сильнодіючий метод. Треба дотримуватися правила: за один проступок - одне покарання. Метод покарання дуже індивідуальний: за один і той же вчинок одного можна покарати, а іншого підтримати. Наприклад, дитина - забіяка, вічно всіх ображає. Інший побився, захищаючи молодшого.

При покаранні негативна оцінка повинна даватися не учневі взагалі, не його особистості в цілому, навіть не його поведінці в повному обсязі, а конкретному проступку. Покарання повинні бути лише за умисні проступки [2].

Отже, підсумовуючи все вищезазначене, можна виділити основні умови ефективного застосування методів покарання та заохочення у навчально-виховному процесі з молодшими школярами: своєчасність похвали чи покарання за позитивні чи негативні дії, об'єктивність заохочення чи покарання (необ'єктивність при оцінюванні призводить до конфліктів), опора на громадську думку колективу, гласність, врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів. Саме дотримання цих вимог допоможе учителю в роботі.

Література

1. Киселева Ю. А. Возрастная психология детей младшего школьного возраста / Ю. А. Киселева, Г. Ю. Количева. // Воспитание и обучение: теория,

методика и практика: материалы VII Междунар. науч.–практ. конф.. – 2016. – С. 156–160.

2. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій). 2-ге вид.: Навч. по- сіб. / В. П. Кутішенко. – Київ: Центр учбової літератури, 2010. – 128 с.

3. Теорія стимулювання (Заохочення і покарання дітей) М. І. Пирогова та її розвиток у творчості видатних вітчизняних педагогів / А. Бойко, В. Іноземцев // Педагогічні науки. - 2017. - Вип. 68. - С. 105-112.

4. Титаренко Т. М. Такі різні діти / Т. М. Титаренко. – Харків: КСД, 2016. – 320 с.

5. Чикишева О. В. Психолого-педагогические особенности детей младшего школьного возраста / О. В. Чикишева. // Проблемы и перспективы развития образования: материалы II Междунар. науч. конф, г. Пермь. – 2012. – С. 90–92.

Форосян О.І., Корсунская Т.В.

АРТ-ТЕРАПІЯ У РОБОТІ З ДІТЬМИ ІЗ ЗАТРИМКОЮ МОВНОГО РОЗВИТКУ

У своїй статті я розглядаю застосування методів арт-терапії у роботі з дітьми із затримкою мовного розвитку. Вона може бути як корекційним і профілактичним засобом так профілактикою психічних, і мовних затримок у розвитку дитини.

Розглянуті комплекс з двох арт-терапевтичних підходів це - ІЗО -терапія і музична - терапія. Ці методики є провідними в комплексі арттерапевтичних методик. Вони обидві зарекомендували себе у застосуванні абсолютно різних медичних галузях та різних вікових групах.

Затримка мовного розвитку в дитини – це відставання вікової норми мовного розвитку до 4 років. Цей діагноз використовується до дітей раннього віку. Приблизно до п'яти років залишається надія на розвиток нервових структур, відповідальних за промову. Діти із затримкою мовного розвитку опановують навички мови також як і інші діти, проте вікові рамки значно зрушені. Затримка у розвитку промови відбивається на формуванні всієї психіки дитини. Вона ускладнює спілкування дитини з оточуючими, перешкоджає правильному формуванню пізнавальних процесів, впливає на емоційно-вольову сферу [1]. Якщо до 4 років не допомогти дитині запустити повноцінну мову, тоді затримка мовного розвитку переходить у затримку психічного розвитку, що набагато складніше піддається корекції і гнітюче позначиться на всьому розвитку дитини. Саме тому соціальна адаптація така важлива для таких дітей. На допомогу цьому ми пропонуємо один з м'яких, але дуже ефективних, а головне всіма дітками улюблений метод арттерапії.

Учені розглядають арт-терапію як сукупність методик, побудованих на застосуванні різних видів мистецтва що дозволяють шляхом стимулювання мистецько-творчих проявів здійснювати психокорекцію. Відповідно до такого розуміння арт-терапії вони включають до неї такі її приватні форми, як ізотерапію, бібліотерапію, кінезіотерапію, музикотерапію, психодраму та деякі інші [3]. Метод музикотерапії - це метод для дитини є максимально близьким

та природним, адже дитина, будучи в утробі матері, вже починає реагувати на звуки музики. Якщо музика активна, весела і дитина починає штовхатися у мами у животику, Якщо спокійна та мелодійна і вона завмирає та заспокоюється. Коли малюк народжується, музика приходить до нього з навколишнього світу і з голосом матері.

Музика дає відтворення фантазування, імітацію, імпровізацію за допомогою мови, голосу, просодичних елементів, інтонаційних елементів. Музика може й утихомирити та розслабити, активізувати емоційну сферу, полегшити внутрішні переживання, мінімізувати тривожність, дати надію, допомогти у формуванні мотиваційної спрямованості. Ще давно медиками було встановлено, що приємні емоції, що викликаються музикою, підвищують тонус кори головного мозку, покращують обмін речовин, стимулюють дихальну сферу, кровообіг, сприяють позитивному емоційному збудженню при прослуховуванні певних мелодій, посилюють увагу, тонізують ЦНР. Все це необхідно для благополучного розвитку дитини [2].

На думку Н. Бехтеревої, в основі цілющих властивостей музики лежить звукове інтонування. Низькі тони пригнічують нервову систему та психіку людини, високі тони навпаки викликають почуття легкості та створюють відчуття радості. Тонко і точно впливаючи на нашу емоційну сферу, а через неї і весь організм, музика здатна творити дива. Головним цілющим фактором у музиці є ритм, він вважається серцем музики і лежить в основі її цілющих властивостей. Біоритми нашого організму ми можемо підганяти або уповільнювати біоритмами музики [4].

ІЗО терапія - це втілена дія, яка відображає (прямо або символічно) досвід дитини. Твори дитини можуть містити конфлікти не завжди їм усвідомлювані.

Творчий процес і результат роблять видимим те, що неможливо висловити або обговорити словами. При створенні малюнка страх, конфлікт чи травма переживаються заново, тільки не всередині маленького пацієнта, але в аркуші паперу і це допомагає травмі вирішитися чи інтегруватися.

У Арт терапевтів існує такий вислів "Одна картина коштує тисячі слів". АРТ терапія допомагає підвищити усвідомленість, скоригувати поведінку, покращити навички спілкування, знизити тривожність та підвищити самооцінку.

Використання концепції музико-терапії та ІЗО терапії. Об'єднання цих двох методик дає приголомшливий результат, за рахунок одночасного залучення різних ділянок мозку. Веїнберг казав: «Музичну активність слід визнати найширшим і всеосяжним тренуванням для клітин мозку та розвитку зв'язків між ними: вся кора головного мозку активна під час виконання музики, отже, активна вся людина» [4]. К. Орф сказав, що щоденні музичні заняття необхідні для розвитку доброї людини.

Малювання задіює відділи мозку, пов'язані з утриманням та перетворенням образів. У якомусь сенсі намалювати будь-який предмет означає згадати його.

Великий педагог В. О. Сухомлинський колись заявив: «Розум дитини знаходиться на кінчиках його пальців».

За виконанням малювання під музику розвиваються навички: кргнітивні, творчість і уяву, самооцінка, соціальні.

Під музику Хачатуряна "Танець з шаблями" попросити дитину Жовтим кольором малювати (відбивати) ребром долоні в такт музиці рівно дві хвилини. В результаті цієї вправи вивільнюються негативні емоції, які часто присутні у дітей із затримкою.

Під музику Чайковського до балету "Лускунчик", попросити дітей намалювати те, як вони думають, про що ця музика. Можна попередньо прочитати дітям казку Лускунчик та після прослуховування музики попросити намалювати цю казку. Вибір матеріалу для малювання надати дітям. Це не обов'язково має бути класичний малюнок, це може бути все, що дитина хоче і що їй навіває ця музика.

Результати таких занять говорять про те, що діти, які систематично займалися музико-терапією та ІЗО терапією в комплексі, вони більш товариські, легше йдуть на контакт, не такі агресивні, і демонструють значно кращі показники розвитку. Поліпшення починають виявлятися через 6-8 занять.

Література:

1. Битова А. Л. Формирование речи у детей с тяжёлыми речевыми нарушениями: начальные этапы работы // Особый ребёнок: исследования и опыт помощи: Научно-практический сборник. – М.: Центр лечебной педагогики, 1999. – Вып.2

2. Боромыкова О.С. Коррекция речи и движения с музыкальным сопровождением. – СПб.: 1999.
3. Практикум по арт-терапии / под.ред. А.И. Копытина. – СПб: 2000
4. Лебедева Л.Д. Практика арт-терапии: подходы, диагностика, система занятий. – СПб: 2003.

Współczesne metody wykładania

Тронь К. І., Кофан І. М.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ

У ході освітніх реформ відбувається формування нової системи освіти, пов'язаної з докорінними змінами в теорії педагогіки та практиці сучасного навчально-виховного процесу. Оновлення освіти полягає у модернізації змісту шкільної освіти, зміни навчальних цілей, перебудови структури, у представленні новітніх технологій навчання, інтеграції та диференціації знань, формуванні цілісних уявлень про навколишній світ.

Концепція Нової української школи передбачає орієнтацію на навчання, яке розвиватиме критичне та продуктивне мислення школярів, їх креативний підхід до розв'язання проблем, що з'являються. Більшість психологів та педагогів, погоджуються з тим, що проблемне навчання є найефективнішим способом розвитку мислення, при якому отримання знань відбувається в під час вирішення конкретної життєвої або змодельованої проблеми [1].

Однією з актуальних проблем сьогодення є потреба активізації діяльності учнів у процесі навчання. Для організації ефективного навчання учнів в сучасних умовах виникає необхідність використовувати елементи проблемного навчання, що позитивно впливають на засвоєння нового матеріалу кожного уроку. Проблемне навчання фокусується на формуванні творчої діяльності, впливає на розвиток творчого мислення учнів.

Проблема підготовки вчителів щодо використання елементів проблемного навчання на уроках біології ще недостатньо досліджена як в теоретичному, так і практичному аспектах. Актуальність та недостатня теоретико-методична

розробленість цієї проблеми, а також потреби практики зумовила вибір даної теми дослідження.

Проблемне навчання виникло в педагогіці як закономірний результат навчання досягнення належної практики та викладання й теорії навчання разом з традиційною формою навчання. Це ефективний засіб як загального, так і індивідуального розвитку учнів [2].

Основною ідеєю проблемного навчання виступають знання, які не подаються учням в монологічному викладі, а, навпаки, в процесі самостійної діяльності в умовах проблемних ситуацій учні набувають нових знань [3].

Такий тип використовується в системі освіти для заохочення пошуку та самостійної діяльності учнів. Його психологічна основа це протиріччя, яке виникає в свідомості учня, між вже здобутими у нього знаннями і тим, що потрібно знати, щоб зрозуміти проблему і проблемну ситуацію, запропоновану вчителем.

Вчитель, який використовує технологію проблемного навчання, поставивши запитання у вигляді проблеми, показує шлях її вирішення, викладає хід наукового мислення, змушує учнів слідкувати за рухом думки до істини, робить їх співучасниками наукового пошуку [4].

На основі аналізу літературних джерел з питань елементів технології проблемного навчання, можемо зробити висновок про те, що технології проблемного навчання спрямовують учнів на використання реальних освітніх можливостей для реалізації соціальних цілей. Вважається, що неможливо контролювати формування особистісних якостей, а тільки можна керувати діяльністю, що сприяє розвитку певних особистісних якостей [1].

Проблемне навчання націлене на розвиток самостійної діяльності, розвитку різних видів мислення (креативного, раціонального, критичного та логічного), а також пізнавальної активності.

Наше дослідження мало за мету теоретично обґрунтувати та експериментально довести або спростувати гіпотезу, що використання елементів

проблемного навчання на уроках біології позитивно впливає на розвиток пізнавальних здібностей учнів, а також підвищує ефективність уроку в сучасній школі.

Для оцінки впливу елементів проблемного навчання на ефективність уроку біології був обраний опитувальник для визначення рівня пізнавальної активності учнів Б. К. Пашнєва [5]. Методами обробки та інтерпретації отриманих даних виступили методи математичної статистики.

Експериментально-дослідницька робота проводилася у КЗО «Навчально-виховне об'єднання №28» ДМР, м. Дніпро, у 10-Б класі. До вибірки були включені учні у кількості 28 осіб (17 юнаків та 11 дівчат), середній вік яких складає 16 років.

Аналіз результатів показав, що на початку дослідження як серед дівчат, так і серед хлопців в основному переважав середній рівень пізнавальної активності на уроці (72%) . Низький рівень пізнавальної активності мають 18% учнів, а високий рівень - 10% школярів.

На підставі вище зазначеного можна зробити висновок, що у більшості класу мисленнєві операції недостатньо розвинені. Також потребує вдосконалення пізнавальний інтерес учня, а саме вміння сприймати та розв'язувати завдання самостійно. Тільки в 10% пізнавальна діяльність достатньо сформована. Низький рівень спостерігається у 18% учнів, це говорить про те, що потрібно використовувати елементи проблемного навчання під час навчання для підвищення продуктивності уроку.

Впродовж експерименту були використані завдання з елементами проблемного навчання, які були націлені на підвищення рівня розумового розвитку школярів, їх здатності до самостійного пошуку нових знань, та креативності.

Використання елементів проблемного навчання: проблемних ситуацій, запитань та завдань підвищує активність учнів протягом уроку. Вони аналізують, досліджують явище, шукають шляхи до його рішення, висувають гіпотези,

знаходять докази, всі ці процеси сприяють активізації розумової діяльності, розвивають логічне мислення, пізнавальну самостійність. Як наслідок, у учнів розвивається інтерес до навчання, підвищується ефективність уроку біології.

На заключному етапі експерименту, за допомогою опитувальника Б. К. Пашнева, визначався кінцевий рівень пізнавальної активності учнів, яку ми розвивали упродовж усього експерименту.

Аналіз середніх результатів показав, що після активного використання елементів проблемного навчання на уроках показники змінилися: високий рівень пізнавальної активності став дорівнювати 14% учнів, середній рівень - 77%, низький рівень – 9%. З отриманих даних видно покращення рівня пізнавальної активності учнів на уроці біології за короткий термін часу.

Підсумовуючи вище сказане, можемо зробити висновок про те, що завдання, які використовувалися для підвищення активізації пізнавальної діяльності учнів та ефективності уроків біології, були ефективними.

Література

1. Малафіїк І. В. Дидактика новітньої школи : навч. посіб. для студентів ВНЗ / І. В. Малафіїк. - Київ : Слово, 2015. – 630 с.
2. O’Kelly, J., Monahan, R., Gibson, J.P., and Brown, S. (2000). Enhancing skills transfer through problem-based learning. Department of Computer Science, Technical Report Series, National University of Ireland, Maynooth.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навчально-методичний посібник/ І.М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
4. Галузьяк В. М. Педагогіка: навч. посіб. / В. М. Галузьяк, М. І. Сметанський, В. І. Шахов. – Вінниця: ДП «Державна картографічна фабрика», 2007. – 400 с.
5. Пашнев Б. К. Психодіагностика: практикум школьного психолога. - Ростов-на Дону: Изд-во «Феникс», 2010. - 320 с.

PRAWO

Kryminalistyka i sądowa medycyna

Антонюк Варвара

*курсант 2 курсу факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник: викладач кафедри
Гіденко Євген Сергійович*

ВИЗНАЧЕННЯ ЗНАЧИМОСТІ ВПЛИВУ СТРАХУ НА ОРГАНІЗАЦІЮ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

Актуальність вивчення проблеми страху та його ролі в організації професійної діяльності поліцейського, визначається тим, що в залежності від інтенсивності переживання страху суттєво змінюється психічна діяльність індивіда, і перш за все самооцінка реальної ситуації [1]. Природно вважати, що якщо можна говорити про професійні стресові ситуації, то необхідно говорити про професійне почуття страху. Це вимагає розгляду питання оцінки стану страху в його якісному та кількісному прояві, як однієї з найбільш важливих характеристик, що визначає професійну придатність поліцейського.

Вся складність вивчення проблеми полягає в тому, що цей кордон залишається непостійним і суттєво залежить від поточного функціонального стану індивіда. У свою чергу, оцінка поточного стану є однією з найбільш актуальних проблем, що відноситься до питань теорії індивідуальної норми [2].

Більш об'єктивною оцінкою стану страху є психофізіологічні методи, що базуються на прояві неспецифічних реакцій організму, пов'язаних із забезпеченням організації захисних дій. Слід також зазначити, що які б не були причини, що викликають страх, вони завжди пов'язані з оцінкою можливостей індивіда щодо середовища. У цьому випадку важливими компонентами є: знання значущості умов середовища; наявність вироблених варіантів організації компенсаторних впливів та поточного прояву цих можливостей.

Отже, у всіх випадках усереднена оцінка включає варіації індивідуальної середовищної схильності, ступеня підготовленості до перебування у цьому середовищі та поточного стану.

Таким чином, вивчаючи страх як психічне явище з використання його як показника професійної придатності ставиться завдання не встановити його наявності чи відсутності, а визначити особливості розвитку та формування адекватних форм поведінки з кожної стадії його протікання. Складність вивчення аналізованої проблеми полягає в тому, що цей кордон залишається непостійним і суттєво залежить стану індивіда.

Використання страху, як фактора професійного відбору та професійного набору, що має спиратися на узагальнені, неспецифічні форми його прояви. Показниками до професійної непридатності поліцейського можуть виявитися фобії та манії до специфічних факторів професійного середовища впливу більшою мірою, ніж допустима відповідність чутливості до сприйняття специфічних професійно-середовищних впливів. В одному випадку це може спричинити підвищене почуття небезпеки, а в іншому значно знижувати його, але і в тому, і в іншому випадку це буде суттєво впливати на ефективність професійної діяльності.

Для оцінки схильності до специфікації майбутньої професійної діяльності, необхідно мати докладне відображення вимог, які пред'являє дана діяльність. Наявність професіограм, як відображення середовища або змістовної частини «треба», дозволить більш точно забезпечити адекватність відносин "треба - можу" і попередить виникнення небажаного рівня страху, який виступає стресорним фактором і призведе до різноманітних професійних захворюванням, основу яких лежать нервові навантаження.

Ефективними методиками оцінки страху як емоційно го стану, розробленими з метою проведення дослідження, є поля відображення форм поведінки, засновані на використанні таких визначальних характеристик, як: Розв'язність та потреба; врівноваженість та задоволеність; уникнення та досягнення [3].

Побудова таких полів ґрунтується на теорії поля К. Левіна, що дозволяє отримувати інформацію про кількісний вираз та якісну спрямованість індивідуального вияву страху.

Література:

1. Артем'єв В. А., Журов М. С., Криводерев В. В. Страх як показник професійної придатності та методи його класифікації: Навчальний посібник для практичних психологів ОВС України -Сімферополь-Харків, 2003. 56 с.
2. Артем'єв В. О. Експериментальні дослідження впливу страху на структуру і форми індивідуальної поведінки // Вісник Харківського університету. 2003. № 599. С. 12 – 16.
3. Артем'єв В. А. Страх як показник професійної придатності до роботи за умов підвищеного ризику // Вісник Харківського університету. 2002. №550. С. 10 – 13.

Антонюк Варвара
*курсант 2 курсу факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник: викладач кафедри
Гіденко Євген Сергійович*

СПОСТЕРЕЖЛИВІСТЬ ЯК РОЗДІЛ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ В ПОЛІЦІЙСЬКІЙ ПАТРУЛЬНІЙ СЛУЖБІ

Проблема спостереження може розглядатися як невід'ємний компонент цілісного процесу керування. При цьому ця форма поведінки розглядається як сенсорна система, що виділяє значущість тих, що відбуваються в навколишньому середовищі змін та визначення адекватних форм їх стабілізації для повернення ситуації в нормальний стан. Спостережливість є практично присутнім елементом будь-якої складної системи самореалізації. Залежно від міри існуючої розрізнення відхилень поточного процесу від норми його взаємозумовлених сумлінних відносин визначається складність їх побудови. В межах існуючої зони функціонального оптимуму до цієї норми поведінки допускається міра терпимості до її девіації.

Такі девіація (відхилення) визначає право на її допустимість. По мірі наближення спостережуваної спрямованості девіації поведінки до кордонів функціонального оптимуму потрібно збільшення міри уваги для попередження переходу їх у делінквентну форму. Спостереження делінквентних форм поведінки, враховуючи дев'ять факторів, що породжують його, дозволяє спрогнозувати їх прояви створити, систему та організацію цілеспрямованої профілактики цього явища [1].

Проблема оптимізації процесу управління та спостерігальності, як основоположних факторів, що визначають ефективність технічної працездатності. Система була поставлена лише в другій половині ХХ століття. Це сталося через століття після виникнення самої теорії регулювання.

Причина цього полягала в тому, що протягом цілого сторіччя основне завдання полягало у аналізі готових структур, створених інженерами [2].

Абсолютно аналогічне завдання виникла щодо і дослідження біологічних систем. Розвиваючись незалежно, теорія управління в технічних та біологічних системах пройшли однаковий шлях. У теоретичних засадах управління біологічними системами у сімдесяті роки минулого століття набуло розвитку таке поняття як зворотний [3]. Практично вже наприкінці ХХ століття отримала свій розвиток теорія соціального управління і в ній, як і в попередніх випадках, останньою ланкою виявилася проблема спостереження за регульованими діями процесу управління. Знову, як і в попередніх випадках, визначальна роль у вирішенні ефективності управління соціальними системами виявилася тісно пов'язана з поняттям зворотного зв'язку спостережуваності результату керованих дій та на підставі їх внесення необхідних поправок. Зрештою рахунку, в даний час набула розвитку загальна теорія управління складними системами, що має єдині закони незалежно від того, про яку систему йдеться – технічна, біологічна чи соціальна. Значимість спостереження є одним з невід'ємних компонентів у забезпеченні ефективності управління будь-яким безпосередньо аналізованим процесом [4]

Усі зазначені положення щодо підвищення ефективності виконання професійної діяльності поліцейської патрульної служби в рівній притаманні будь-якій сфері професійної діяльності. Об'єктивність їх прояви стає очевидною з аналізу становлення професій та професіоналів, досягли високого рівня своєї досконалості. Існують досить глибокі теоретичні обґрунтування формування та розвитку видів професійної діяльності, що виникають. Ефективний та принципово новий якісний розвиток поліцейської патрульної служби можливе лише на базі залучення нових методів та підходів її організації, що базуються на комп'ютеризації збору, обробки та аналізу систематично накопичуваної інформації.

Література:

1. Труханов Г. Л. Основи загальної віктимології. - Харків: Титул, 2007. - 392 с.
2. Воронов А. А. Стійкість, керованість, спостережуваність. - М.: Наука, 1929. - 336 с.
3. Анохін П. К. Нариси фізіологічних функціональних систем. - М.: Медицина, 1975. - 280 с.
4. Бандурка А. М., Друзь В. А. Конфліктологія. - Харків: Орігена, 1997. – 356с.

Альона ЧЕНЦОВА

*курсант факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Євген ГІДЕНКО

викладач кафедри

тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ, ЯКІ МОЖУТЬ ВИНИКНУТИ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ФІЗИЧНОЇ СИЛИ У ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ТА МОЖЛИВІСТЬ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Фізичний вплив – це застосування будь-яких видів фізичної сили та спеціальних методів боротьби для припинення протиправної діяльності злочинців. Існують також певні критерії використання фізичного впливу. Такі критерії встановлюються ст. 43 Спеціального закону: Поліцейський зобов'язаний завчасно попередити особу про застосування фізичної сили та дати їй достатній час для виконання законного запиту працівника поліції, крім випадку, коли зволікання може спричинити посягання на життя і здоров'я особи чи та/або поліцейського або інші тяжкі наслідки, або в ситуації, що склалася, таке попередження є невиправданим або неможливим. Попередження можуть бути гучними або дистанційними, тобто спрямованими на велику групу людей – через гучномовці, підсилювачі звуку.

Статті 1, 2 та 29 Закону України «Про Національну поліцію» покликано Національну поліцію України служити суспільству шляхом забезпечення захисту прав і свобод людини, боротьби зі злочинністю та забезпечувати громадську безпеку та порядок. До її завдань входить надання поліцейських послуг у сфері громадської безпеки і порядку, захисту прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, боротьби зі злочинністю тощо. Також наголошується, що обраний поліцейським захід (насамперед примусовий) призначений лише для здійснення поліцейських повноважень і має бути законним, необхідним, пропорційним та ефективним.[1, с.37]

Водночас практика Європейського суду з прав людини вказує на низку проблем з аспектами роботи державних правоохоронних органів, зокрема з фіксацією кримінальних правопорушень. Наприклад, рішення від 20 червня 2019 року у справі «Белей проти України» (у якому були представлені аспекти ефективності розслідування) свідчить про те, що органи влади повинні вживати лише відповідних і доступних заходів для збору доказів. У справі «Коробов проти України» від 21 жовтня 2011 р. ЄСПЛ наголошує, що суд зазвичай застосовує критерій доказів «без розумного сумніву» при оцінці доказів, що є результатом зіставлення достатньо переконливих, однозначних і узгоджених висновків. Абсолютно протилежним змістом є збір доказів працівниками правоохоронних органів, які перевищують свої повноваження та застосування правомірного примусу у службовій діяльності. Як наслідок, є також низка рішень Європейського суду з прав людини, які містять відповідні заходи щодо відновлення прав особи (рішення у справах «Серіков проти України» від 23 липня 2015 р. «Орлик проти України» від 11.02.2016, «Бекетов проти України» від 19.02.2019 та ін.). У разі протиправної діяльності працівники поліції несуть кримінальну, адміністративну, цивільно-правову, матеріальну та дисциплінарну відповідальність згідно із законом. Суспільство все більше вимагає, щоб правоохоронні органи зосередилися на вирішенні конкретних проблем, орієнтувалися на людей, співпрацювали з ними і діяли саме як поліцейські служби, а не поліцейські сили. Громадська думка очікувала, що правоохоронні органи приділятимуть більше уваги причинам і попередженню злочинів, ніж діям після злочину. Принципи правоохоронних відносин із громадою передбачали рівність, поділ влади, швидке та ефективне реагування, відкритість інформації, спільна участь та партнерство.[2, с.48] Єдиного стандарту застосування сили органами поліції в США немає. А як відомо, поліцейських органів у Штатах тисячі, й кожен з них має власні практики, які подекуди не відповідають вимогам часу та призводять до надмірного застосування сили й навіть летальних випадків. Мова не тільки про застосування смертельно небезпечних прийомів, як-от choke hold, а й загалом про «брутальність» поліції, яка варіюється від штату до штату. Ситуація з Бреоною Тейлор та Джорджем Флойдом у 2020 році — лише яскрава демонстрація проблеми.

На завершення хочу зазначити, що єдині стандарти застосування сили стосуються не стільки законодавства, скільки про політику застосування,

навчання, реагування на правопорушення з боку поліції та комунікації для деескалації конфлікту. Реалізація розпочалася з ініціативи Президента та Міністерства юстиції у відповідь на численні протести проти зловживання силою з боку поліції, зокрема у справі Флойда.[3, с.16].

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України « Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII [Офіційний сайт Верховної Ради України].
URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

2. Рекомендація Rec. (2001) 10 Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики», ухвалена Комітетом міністрів 19 вересня 2001 на 765-му засіданні заступників міністрів // Статус поліції: міжнародні стандарти і зарубіжне законодавство / за заг. ред. О.А. Банчука. К.: Москаленко О.М., 2013. С.19-51

3. Права людини в діяльності української поліції – 2015. Науково-практичне видання / Упоряд. Крапивін Є.О. – К. : Асоціація УМДПЛ, 2016 р. 408 с.

Historia państwa i prawa

Івоніна Анна

курсант Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Каширіна Ірина Олександрівна

викладач кафедри українознавства та іноземних мов Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

АСПЕКТИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Держава потребує висококваліфікованих фахівців із знанням іноземної мови, професіоналів, зданих абсорбувати все нове і прогресивне, готових до генерації і запровадження свіжих оригінальних ідей, а також до вигідної участі у міжнародному співробітництві і формуванні нового ставлення до України в Європі і світі. Вимоги часу й розпочата радикальна реформа системи освіти в Україні орієнтують нинішніх і майбутніх викладачів на відмові від авторитарного стилю навчання на користь гуманістичного підходу, на застосування методів, які сприяють розвитку творчих засад особистості з урахуванням індивідуальних особливостей учасників навчального процесу й спілкування. Вища школа України поступово перейшла на кредитно-модульну систему навчання. Але все ще залишилося багато питань з приводу її організації, а саме з організації самостійної роботи студентів. Навчити студента самостійно оволодіти знаннями - одне з головних завдань дидактики вищої школи.

Самостійна робота студентів - це одна із форм організації навчального процесу у вищих навчальних закладах. Організація навчального процесу в сучасному університеті базується на принципах достатності наукового, пізнавального, інформаційного, методичного забезпечення, що здатне забезпечити основу для самостійного творчого опанування і осмислення знань та прояву творчої і дослідницької ініціативи.

Таким чином, самостійна робота студентів передбачає врахування вікових та індивідуальних особливостей студентів, залучання їх до самоосвіти, а також розвиток у студентів здатностей до самопізнання. В даний час методологією процесу навчання та, відповідно, оцінювання знань студента,

визначено його переорієнтацію з суто лекційноінформативної на індивідуально-диференційовану, особистісно-орієнтовану форму.

Усі світові та пропоновані останнім часом національні стандарти в основу навчання ставлять самостійну, творчу роботу того, хто навчається.

Основними організаційними принципами позааудиторної роботи з іноземної мови є принципи добровільності та масовості, принцип урахування і розвитку індивідуальних особливостей та інтересів студентів, принцип зв'язку позааудиторної роботи із заняттями у вищому навчальному закладі.

Самостійна робота студентів найповнішою мірою може здійснюватися у позааудиторний час, але самостійна робота зовсім не передбачає повну відсутність керівника, тобто викладача. У випадку, якщо студент не зможе розв'язати якесь питання самостійно, він може звернутися по допомогу або консультацію до викладача. Викладач задіяний в організаційно-методичній частині роботи, він розробляє підходи, методи, форми і засоби, які направлені на організаційно-методичне забезпечення самостійної роботи студентів. Тому завданням нинішнього дня для педагога є допомога студентові в організації навчальної і інших видів діяльності та чітке розмежування тих видів навчальних робіт, які виконуються в аудиторії та у позааудиторний час.

Отже, значну увагу приділяється організації, проведенню самостійної роботи та контролю за нею. Традиційно використовуються такі форми організації та проведення самостійної роботи студентів: семестрові завдання для самостійної та індивідуальної роботи, консультації, контрольні роботи, складання позааудиторного читання з іноземної мови. Викладачу в свою чергу дуже важливо визначити сильні та слабкі сторони самостійної роботи студентів, особливу увагу необхідно звернути саме на слабкі сторони їхньої роботи, бо вони потребують додаткової роботи щодо їх виправлення.

Позааудиторна робота з іноземної мови вирішує такі завдання: удосконалення знань, навичок і вмінь, набутих на заняттях з іноземної мови; розширення світогляду студентів; розвиток їх творчих здібностей, самостійності, естетичних смаків; виховання любові та поваги до людей свого рідного краю та країни, мова якої вивчається. Принципи позааудиторної роботи з іноземної мови - вихідні положення, які визначають вимоги до її змісту, методів та організаційних форм. Вони відповідають цілям та завданням усієї позааудиторної роботи з іноземної мови у вищому навчальному закладі та

ілюструють суть педагогічної діяльності викладача - організатора та керівника позааудиторної роботи.

Види позааудиторної роботи, що забезпечують високі результати повинні мати такі характеристики: інформативність та змістовність, які сприяють реалізації практичних та загальноосвітніх цілей позааудиторної роботи; комунікативна спрямованість: усі види позааудиторної роботи повинні забезпечувати користування іноземною мовою як засобом одержання і передачі інформації в типових природних ситуаціях спілкування; ситуативність: переважна більшість видів позааудиторної роботи повинна включати низку ситуацій, які є предметним фоном і стимулом до цілеспрямованих мовних вчинків; орієнтація завдань на підвищення мовленнєвої активності студентів; емоційність форм і способів реалізації, що сприяє підвищенню інтересу студентів до іншомовної діяльності.

Найважливішим при організації самостійної роботи студентів залишається доступність та стимулювання студентів до її успішного виконання шляхом повідомлення студентам про методи контролю результатів їх роботи та її оцінювання. Крім того, така робота повинна бути індивідуалізованою з врахуванням рівня творчих можливостей студента, його навчальних здобутків, інтересів, навчальної активності тощо.

Список використаної літератури:

1. Мальковский Г.Е. Домашнее чтение на английском в языковом вузе. Навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах. 2005, №4.
2. Ніколаєва С.Ю., Гриню Г.А., Олійник Т.І. Сучасні технології навчання іншомовного спілкування/бібліотека журналу «Іноземні мови» 1997, №1.

Євген ГІДЕНКО

викладач кафедри

тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНА ПІДГОТОВКА ЯК ОСНОВА СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Інтенсивні зміни в правоохоронній системі України, зокрема щодо адаптації роботи Національної поліції до сучасних європейських та світових вимог, а також створення відповідної нормативно-правової бази для такої діяльності, потребують підвищення професійної підготовки поліцейських та результативності. Адже ефективність дій поліції загалом оцінюється з огляду на діяльність конкретних поліцейських: їх вміння спілкуватися з громадянами, приймати законні та правильні рішення, адекватно поводитися в типових та екстремальних ситуаціях, професійно затримувати правопорушників тощо.

Основою професійної підготовки поліцейського є належна тактико-спеціальна підготовка: індивідуальна тактична підготовка до дій у типових та екстремальних ситуаціях, а також підготовка до таких дій у складі службових нарядів і груп. Поліцейська служба — це державна служба особливого характеру, яка є професійною діяльністю поліцейських з виконання покладених на поліцію повноважень [1]. Невід’ємною частиною кожного виду поліцейської підготовки є тактична підготовка – комплекс заходів, спрямованих на набуття та вдосконалення поліцейських навичок практичного застосування теоретичних знань для адекватної оцінки конкретних подій з подальшим прийняттям рішень та психологічною підготовкою до дій у різних ситуаціях та різних ступенів ризику [2].

ТСП – це складова спеціальних знань науки управління в галузі охорони громадського порядку, яка вивчає проблеми в службовій діяльності системи НП, розробляє специфічні питання із застосування сил і засобів НП у разі надзвичайних обставин і в умовах воєнного стану. Основними завданнями ТСП у НП є:

1. Виховання у співробітників високих моральних, волевих якостей, необхідних їм під час виконання службовобойових завдань.
2. Формування навичок системного ухвалення рішень на виконання поставлених завдань за будь-яких умов.
3. Розвиток у співробітників теоретичних знань і практичних навичок в організації та управлінні діями елементів у спеціальній операції.
4. Навчання тактичним діям патрульних поліцейських та інших працівників Національної поліції.

Тактико-спеціальна підготовка охоплює дві складові частини – спеціальну тактику і тактику професійної діяльності. Спеціальна тактика охоплює розробку і впровадження у практику застосування превентивних та примусових поліцейських засобів, типових способів, методів і прийомів дій особового складу органів та підрозділів загалом в екстремальних ситуаціях, вибір найбільш раціональних варіантів угруповань сил (бойового порядку) для кожної конкретної ситуації, планування дії усіх сил, що залучаються до вирішення такої ситуації, і безпосереднє управління ними в ході спеціальних операцій. Тактика професійної діяльності включає питання несення служби окремими нарядами (екіпажами) поліції, основні задачі, порядок організації і несення служби поліцейськими з охорони публічного порядку, забезпечення публічної безпеки, боротьби з правопорушеннями на вулицях, площах, транспортних магістралях і в інших публічних місцях [3, с. 121].

Роль тактико-спеціальної підготовки поліцейських у сучасних умовах, як показує досвід їх дій в екстремальних ситуаціях, дуже велика. Це пов'язано з тим, що негативні наслідки надзвичайних ситуацій природного, техногенного чи соціального характеру (стихійне лихо, велика виробнича аварія, дорожньо-транспортна пригода, групові порушення публічного порядку, можуть бути успішно ліквідовані, і з мінімальними втратами насамперед - за рахунок вмілих та організованих дій підрозділів Національної поліції, які забезпечують громадський порядок, безпеку дорожнього руху, встановлений режим у зоні надзвичайної ситуації тощо. Тому тактико-спеціальна підготовка є важливою складовою спеціальної підготовки поліції та особового складу інших правоохоронних органів, однією з провідних дисциплін у навчальних закладах із специфічними умовами навчання.

Таким чином, тактико-спеціальна підготовка – це комплекс дисциплін, оволодіння якими дозволить приймати оптимальні та доцільні рішення в екстремальних ситуаціях. Розвиток тактико-спеціальної підготовки значною мірою залежить від загального та професійного рівня працівників поліції та їх технічного забезпечення. Поряд із розвитком і вдосконаленням усієї системи охорони правопорядку в Україні відбувається й розвиток тактико-спеціальної підготовки.

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. Дата оновлення: 08.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення 12.11.2021).

2. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : наказ МВС України від 26.01.2016 № 50. Дата оновлення: 17.04.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16#Text> (дата звернення 12.11.2021).

3. Комісаров О.Г. *Предмет тактико-спеціальної підготовки поліцейських, її зміст і завдання в сучасних умовах*: Науковий вісник ДДУВС. – 2017. – № 2. С. 117 – 124.

Євген ГІДЕНКО
*викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

НАПРЯМИ ПРОТИДІЇ КАРНОГО РОЗШУКУ ОКРЕМИМ ВИДАМ ЗЛОЧИНІВ

Вступ: злочинність існує у всіх державах незалежно від їх географічного розташування, рівня соціально-економічного розвитку, політичного ладу, правової системи. Однак рівень злочинності в державі залежить від ефективного здійснення протидії злочинності з боку суспільства. Стратегія протидії злочинності повинна будуватися таким чином, щоб звести до мінімуму вчинення злочинів і підвищити рівень ефективності правоохоронної діяльності [5, с. 89].

Основний матеріал: одним із пріоритетних напрямків протидії злочинності є оперативно-розшукова протидія злочинам.

Заходи попередження злочинів, використовувані в практиці оперативно-розшукової протидії злочинності, можуть бути різними, залежно від рівня соціальної небезпеки і стадії підготовлюваного злочину.

Завданнями оперативно-розшукової протидії злочинності є: виявлення причин вчинення злочинів і умов, що їм сприяють; застосування заходів з усунення встановлених причин і умов або їх нейтралізації (блокування); виявлення осіб з протиправною поведінкою, що має тенденцію переростання у вчинення злочинів; коригуючий вплив на цих осіб з метою недопущення вчинення ними злочинів шляхом застосування індивідуально-профілактичних заходів; застосування заходів, направлених на зниження серед громадян ризику стати жертвами злочинних посягань; обмеження дії негативних явищ і процесів, супутніх злочинності; мобілізація всіх позитивних сил суспільства на створення атмосфери нетерпимості до будь-яких форм злочинної поведінки; усунення недоліків в діяльності суб'єктів протидії злочинності; підвищення ефективності діяльності з протидії злочинності [1, с. 73].

Саме за допомогою оперативно-розшукових сил, засобів і методів можна з достатньою повнотою простежити, як виникає злочинний задум, в яких конкретних

діяннях він реалізується на різних етапах підготовки і скоєння злочинів, які чинники зумовили його в конкретних умовах місця і часу, які народжуються тенденції, прояви злочинності, сфери її найбільш інтенсивного поширення і т. д. Більш того, такий підхід дозволяє оперативного прогнозувати розвиток злочинності по наміченим тенденціям в її характері і спрямованості.

Основним напрямом протидії злочинності останнім часом визнається не покарання злочинців, а запобігання вчиненню злочинів. Значення запобігання злочинам як головного напрямку протидії злочинності визначається тим, що воно є найбільш гуманним та ефективним засобом забезпечення публічної безпеки та публічного порядку в країні [4, с. 49].

Правознавець А.П. Закалюк зазначає, що запобігання злочинності у буквальному розумінні означає діяльність, що перешкоджає вчиненню злочинів.

Це коротке визначення відображає основну мету запобіжної діяльності – перешкодити вчиненню злочинів, скоротити їхню кількість і тим самим зменшити розміри злочинності. Запобігання злочинам має пряме значення щодо існуючої злочинності.

По-перше, запобіжна діяльність щодо злочинності безпосередньо спрямовується не проти неї у тому вигляді (обсязі), в якому вона існує на теперішній час, а стосовно чинників, що її зумовлюють. Ця діяльність здійснюється, насамперед, з метою перервати дію останніх і тим самим перешкодити подальшому вчиненню злочинів, існуванню злочинності у сучасних параметрах та їхньому збільшенню.

По-друге, злочинність дійсно є соціальним феноменом, що виявляється у кримінальній активності частини членів суспільства, на високому загальному рівні обумовлений певними об'єктивними соціальними явищами та передумовами, станом суспільних відносин, дії яких неможливо запобігти безпосередніми упереджувальними заходами [2, с. 318-319].

Тому сама суть запобігання злочинів полягає в тому, що, використовуючи оперативно-розшукові сили і засоби, оперативні підрозділи органів внутрішніх справ своєчасно повинні виявляти і припиняти значущу для території оперативного обслуговування кількість злочинів, забезпечувати правильне застосування закону.

У цьому випадку вирішуються три істотні завдання:

припиняється злочинна діяльність тих осіб, які понесли покарання;

для їх оточення стає наочним і обґрунтованим вимогам дотримання закону;

окремі особи усвідомлюють необхідність та доцільність взаємодії з оперативно-розшуковими підрозділами, у запобіганні злочинів, у тому числі на конфіденційній основі [3, с. 172].

Таким чином, дотримання цього принципу дозволяє вирішувати в комплексі завдання оперативно-розшукового запобігання злочинів на території, що обслуговується.

Висновок: на основі проведеного аналізу напрямків оперативно-розшукового запобігання злочинів, можна констатувати наступне: застосування оперативно-розшукових заходів запобігання злочинів не дозволяє надавати безпосередній позитивний вплив на соціально-економічні детермінанти злочинності, але водночас вони здатні надавати опосередкований позитивний вплив на осіб, які проживають, або здійснюють свою трудову діяльність на території застосування цих заходів з метою формування у них особистісних установок орієнтованих на дотримання чинних норм.

Список використаних джерел

1. Бандурка О. Протидія злочинності та профілактика злочинів. О. М. Бандурка, О. М. Литвинов. Харків. Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2011. 308 с.
2. Закалюк А. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: У 3 кн. Кн.1: Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. Київ. Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. 424 с.
3. Кириченко О. Значення оперативно-розшукового запобігання злочинам органами внутрішніх справ України. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2009. Спеціальний випуск № 2. С. 166-175.
4. Мишко В. Складові запобігання злочинам оперативними підрозділами ОВС. Південноукраїнський правничий часопис. 2014. № 4. С. 48- 51.
5. Основи оперативно-розшукової діяльності: навчальний посібник. О. Ю. Анциферов, М.В. Стацк, В. В. Шендрик та ін. за редакцією С.М. Гусарова. Харків. Вид-во ХНУВС, 2015. 312 с

Administracyjne i finansowe prawo

Волик Милана

Курсант 2 курсу факультету

Підготовки фахівців для органів

Досудового розслідування

Дніпропетровського державного

Університету внутрішніх справ

Науковий керівник: старший викладач кафедри

адміністративного права та процесу

Цуркаленко Дмитро Петрович

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКА ПОЛІЦІЇ

Актуальною є потреба у розвитку критичного мислення особистості, яке забезпечує ефективний аналіз, розуміння, оцінку та практичне суспільно корисне застосування інформації, яка надходить. Вміння своєчасно отримувати необхідну інформацію, аналізувати та узагальнювати, критично оцінювати та застосувати є необхідним для сучасної людини та особливо важливо для кваліфікованого виконання своїх обов'язків працівниками і правоохоронцями. [1]. Воно дозволяє міркувати про свої власні думки і причини, які стоять за нашими точками зору. Ми розмірковуємо про те, яким чином ми прийшли до розв'язання проблем. Ці роздуми базуються на логіці та надійній достовірній інформації, яку ми збираємо з багатьох джерел.

За Д. Халперн, критичне мислення відрізняється зваженістю, логічністю і цілеспрямованістю. Його відрізняє використання таких навичок і стратегій, які збільшують ймовірність отримання бажаного результату [3]. О. В. Тягло назвав критичне мислення «протягнутою сучасною логікою» [2]. На думку вченого, критичне мислення може бути представлене як точний алгоритм, послідовність добре узгоджених інтелектуальних дій, майстерне виконання яких дозволить досягти зазначеної вище мети. Критичне мислення – це точний алгоритм, послідовність добре узгоджених інтелектуальних дій, майстерне виконання яких дозволить досягти зазначеної вище мети.

Алгоритм критичного мислення включає чотири основні фази: аналіз, розуміння, оцінку і, можливо, власне критику. Кожна з цих фаз реалізується через низку критичних питань і обґрунтованих відповідей на них. На мою думку, розвивати навички критичного мислення майбутнім правоохоронцям необхідно тому, що в професійній діяльності важливим є: вміння отримувати та використовувати інформацію; здатність до оцінки власної участі; здатність до прийняття рішень; уміння висловлювати обґрунтовані судження; навички спілкування; здатність співпрацювати з іншими людьми для досягнення спільної мети; уміння відстоювати інтереси.

Таким чином, критичне мислення сприяє упорядкуванню міркувань, усуває різні протиріччя, багатозначності та неясності в інформації, що покращує умови для конструктивної діяльності особистості, підвищує імунітет щодо різних видів маніпуляцій. Критичне мислення сприяє прояву пошукових здібностей. Загалом, аналіз, розуміння і критична оцінка власного міркування та міркувань інших людей сприяє підвищенню психологічної культури особистості, створює умови для подальшого її вдосконалення. Заходи з розвитку критичного мислення обов'язково необхідно використовувати у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання на практичних заняттях при викладанні різних дисциплін та різних позанавчальних заходах.

Список використаної літератури:

1. Стіл Дж., Мередит К., Темпл Ч. Читання, письмо та обговорення в контексті всіх навчальних дисциплін : посібник. Київ : Наук.-метод. центр розвитку критич. та образ. мислення «Інтелект», 1998 . 104 с.
2. Тягло О. Критичне мислення : навч. посіб. Харків : Основа, 2008. 187 с.
3. Халперн Д. Психология критического мышления. СПб. : Питер, 2000. 512 с

Івоніна А.О.

курсант Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Цуркаленко Д.П.

старший викладач кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

КОРПУС ОПЕРАТИВНО-РАПТОВОЇ ДІЇ ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕЧНОГО СЕРЕДОВИЩА

Глобальні тенденції та проблеми криміногенного характеру, що ставлять перед органами поліції нові надскладні цілі та задачі, а також високий рівень злочинності в Україні і загострена соціально-політична ситуація в зоні антитерористичної операції на Сході України, зокрема, обумовлюють необхідність формування та функціонування підрозділів поліції особливого призначення. В умовах кардинального реформування системи органів колишньої міліції в Україні, трансформованої в Національну поліцію України, було створено й новий, єдиний і універсальний підрозділ поліції особливого призначення Національної поліції України, в основу діяльності якого покладаються принципи служіння та захисту громадян України, – Корпус оперативно-раптової дії (КОРД). Відомими світовими аналогами КОРД є не лише спеціальний підрозділ поліції США – SWAT («Спеціальна зброя і тактика»), але й німецька група GSG9 («Група охорони кордонів 9»), французька група GIGN («Група Втручання Французької Жандармерії») тощо, робота яких вже визнана світом виправданою і нагальною в сучасних умовах.

Окремі питання діяльності підрозділів поліції особливого призначення та її адміністративно-правового регулювання досліджували О.М. Бандурка, О.М. Банчук, О.І. Безпалова, А.П. Головін, С.Ф. Денисюк, М.М. Дивак, І.В. Зозуля, М.І. Іншин, Т.Є. Кагановська та інші.

Згідно з п.6 ч.3 ст.13 Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 р. № 580-VIII однією з функціонально-структурних складових даного органу є поліція особливого призначення [1]. У свою чергу, у складі поліції особливого призначення окремо позиціонується Департамент «Корпусу оперативно-раптової дії» [2]. Аналогічно й в структурі головних управлінь

Національної поліції в областях, зокрема в поліції особливого призначення, виділяється управління «Корпусу оперативно-раптової дії» [3], що вже є свідченням особливого місця й призначення спеціального підрозділу поліції – Корпусу оперативно-раптової дії (КОРД). Незважаючи на це, починаючи з 2015 року на рівні закону чи іншого нормативно-правового акту поняття КОРД і досі не визначено й не закріплено. Хоча на офіційному сайті Національної поліції України (www.pri.gov.ua), як і на спеціально створеному поліцейському порталі (www.police.gov.ua) зазначається, що КОРД – це новий, єдиний і універсальний спеціальний підрозділ Національної поліції України, в основу діяльності якого покладаються принципи служіння та захисту громадян України [4, 5].

Визначальними сутнісними характеристиками КОРД є не лише його уніфікованість, єдність і адекватність викликам сучасності, але й новітня організаційна структура, принципи діяльності (передусім, високий професіоналізм, добросовісне та чесне виконання службових обов'язків, ефективне забезпечення безпеки і прав громадян), підходи до відбору, перевірки і спеціальної підготовки працівників тощо. Основні завдання КОРДу:- 1) розробка, підготовка та проведення спеціальних операцій із захоплення небезпечних злочинців; 2) припинення правопорушень, що вчиняються учасниками злочинних угруповань; 3) звільнення заручників; 4) здійснення силової підтримки під час проведення оперативно-розшукових заходів, слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, а також заходів забезпечення кримінального провадження; 5) надання підтримки іншим підрозділам поліції з метою забезпечення переважаючої вогневої потужності над правопорушниками; 6) участь в антитерористичних операціях, що проводяться Антитерористичним центром при Службі безпеки України;- 7) вивчення, узагальнення вітчизняного та іноземного досвіду, а також методики роботи аналогічних закордонних підрозділів у цьому напрямку роботи; 8) забезпечення здійснення заходів безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві на підставах та у випадках визначених законодавством [4]. Крім того, поліцейські управління «КОРД» ГУНП, які у встановленому порядку пройшли відповідну підготовку, виконують і завдання, пов'язані із покладеними на них додатковими обов'язками снайпера, спеціаліста по роботі з вибухонебезпечними матеріалами, спеціаліста з висотної підготовки, водолаза, кінолога, парамедика, бричера, водія броньованої техніки, психолога-перемовника [6]. Значну роль

відіграє і керівник управління «КОРД» ГУНП, який: 1) організовує діяльність та контролює її ефективність, уживає заходів щодо усунення виявлених недоліків; 2) забезпечує і контролює належне дотримання законності, прав і свобод людини, службової дисципліни, розпорядку дня, режиму роботи поліцейськими, держслужбовцями та працівниками підрозділу; 3) дає обов'язкові для виконання підлеглими доручення, розподіляє обов'язки, здійснює контроль за їх належним та своєчасним виконанням; 4) забезпечує постійну готовність сил і засобів підрозділу до виконання завдань, здійснює керівництво діями підлеглих під час проведення операцій; 5) контролює дотримання підлеглими заходів безпеки, зокрема при поводженні з вогнепальною зброєю [6] та здійснює ряд інших заходів і повноважень у межах передбаченої законодавством компетенції. Проте наразі в багатьох регіонах підрозділ КОРД не є повністю укомплектованим кадрами так само, як і повсякчасна робота поліцейських КОРД потребує подальшого вдосконалення, зважаючи на недостатній досвід роботи новоствореного підрозділу.

Підсумовуючи вищесказане, Корпус оперативно-раптові дії як спеціальний підрозділ Національної поліції України покликаний здійснювати спеціальні операції щодо затримання небезпечних злочинців та злочинних угруповань, звільнення заручників, силової підтримки, у тому числі в зоні проведення антитерористичної операції, базуючись на нормах, принципах, вимогах і критеріях, передбачених чинним законодавством. Основні особливості цього підрозділу полягають у наступному: 1) КОРД є єдиним уніфікованим спеціальним підрозділом Національної поліції України; 2) формується не лише з колишніх працівників спеціальних підрозділів міліції особливого призначення, але й добровольчих батальйонів, які проявили себе в ході антитерористичної операції та інших осіб, які пройшли установлену процедуру відбору; 3) будується за новою організаційно-функціональною структурою; 4) виконує розширене коло адекватних сучасним потребам держави і суспільства завдань; 5) передбачає покладання додаткових обов'язків і функцій; 6) обумовлює жорсткий відбір, високі вимоги та рівень професійної теоретичної й практичної підготовки поліцейських; 7) програми й методики навчання та підготовки претендентів для служби в КОРД побудовані з урахуванням позитивного світового досвіду із залученням іноземних тренерів та експертів, а також фактичного стану

злочинності в Україні та умов антитерористичної операції на Сході Країни та інші особливості.

Список використаної літератури:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР). 2015. № 40-41. Ст.379.
2. Структура Національної поліції України. URL: <https://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/1795723> (дата звернення 10.10.2021)
3. Структура територіальних органів поліції (ГУНП). URL: <https://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/1855859> (дата звернення 10.10.2021)
4. Департамент «КОРД» Національної поліції України. URL: <https://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/1813511> (дата звернення 10.10.2021)
5. З історії створення КОРД. URL: <https://www.police.gov.ua/KORD/> (дата звернення 10.10.2021)
6. Наказ ГУНП в Сумській області «Про затвердження Положення про управління «Корпусу оперативно-раптової дії» Головного управління Національної поліції в Сумській області» від 09.12. 2016 р. № 1640 (зміни наказу №349 від 15.03.2017 р.)

Варвара Антонюк

*Курсант 2 курсу факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник: викладач кафедри
адміністративного права, процесу
та адміністративної діяльності
Цуркаленко Дмитро Петрович*

РЕФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Забезпечення нормального функціонування сучасної держави як об'єднання громадян у суспільство з метою його організації та визначення першочергових завдань розвитку на початкових етапах потребує чіткої і осмисленої політичної та законодавчої регламентації. 07.11.2015 року вступив в законну силу Закон України «Про Національну поліцію». Це стало початком нового історичного витка у розвитку України як демократичної європейської держави. Але, разом із тим, перед державою постав цілий ряд нових проблем. Функціонування тільки створеної Національної поліції в

Україні передбачає вирішення великої кількості питань стосовно нормативного-правового регулювання цього процесу. Беручи до уваги, що раніше в Україні відбувався лише поетапний перехід до європейських стандартів організації роботи правоохоронних органів, треба зазначити, що працівники нової поліції повинні чітко розуміти принципи роботи в умовах стрімкої реформи. Так, вони повинні застосовувати мінімум сили, бути моральними, не терпіти проявів «карального ухилу» та неправомірних дій, боротися за справедливість, прагнути запобігати злочинам, а не просто реагувати на їх скоєння, а також сягати якомога вищого ступеня відповідальності за діяльність кожного й усіх разом, цілої організації.

Згідно ЗУ «Про Національну поліцію» основними завданнями Національної поліції є: забезпечення громадської безпеки і безпеки дорожнього

руху, боротьба із злочинністю, захист прав і свобод громадян, розслідування злочинів. Для демократичних країн характерною ознакою демократії є децентралізація поліції, тобто поряд із наявністю федеральної (національної) поліції існує структура муніципальної (місцевої) поліції, створеної органами місцевого самоврядування відповідних територіальних одиниць, що функціонує в межах визначених законом повноважень. Доцільність її існування обґрунтовується не лише традиціями організації влади в окремих країнах, а й необхідністю децентралізації в галузі охорони громадського порядку, боротьби зі злочинністю, захисту прав людини і громадянина. Формою такої децентралізації є муніципальні поліцейські формування, які існують у більшості розвинених країн. Підходи до їх формування, структури та завдань різні, проте є і спільні ознаки. Практично всюди муніципальна поліція включає «зовнішню службу» - поліцію, яка займається патрулюванням, іноді до неї входять бригади кінної міліції та групи співробітників зі службово - розшуковими собаками. Є в цій системі дорожньо-транспортні відділи, відповідальні за організацію дорожнього руху та розслідування дорожньо-транспортних пригод, а також адміністративні відділи. Під контролем останніх - забезпечення реалізації на місцевому рівні законодавства про видачу ліцензій, підприємництво, про правила торгівлі тощо. У віданні муніципальної поліції перебувають служби у справах дітей та служби з протидії проституції та наркоманії. Іноді ще є підрозділи поліції, які здійснюють нагляд за правилами перебування та проживання іноземців на території, підвідомчій цим поліцейським органам.

Будь-яка реформа в державних органах та й загалом у системі влади завжди потребує значного вкладання коштів. Враховуючи, що рівень внутрішнього валового продукту в країні не сягає значних висот, а тому бюджетний кошторис «не планує» збільшуватись в наступні роки, владі необхідно чітко визначити ті сфери державного управління, за рахунок яких відбуватимуться подальші реформи Національної поліції.

Зміни правового забезпечення діяльності поліції, повинні відобразитися не лише в одному правовому акті, що є головним нормативним документом поліцейської реформи, а й це повинно стосуватися величезної кількості підзаконних нормативно-правових актів з метою уникнення прогалин та правових суперечок.

Підбиваючи підсумки викладеному, варто наголосити на тому, що Україна вже активно приймає участь в євроінтеграційних процесах. На разі це наглядно демонструє нинішня реформа усієї правоохоронної системи.

Література:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40–41. Ст. 379.
2. Салманова О. Ю. Правові акти в управлінській діяльності Національної поліції України, Харків, 2016. 455 с.
3. У Європі порадили Україні не гратися з правилами // Українська правда. URL: <http://www.pravda.com.ua/news/2010/03/31/4902299/> (дата звернення 24.11.2021)

Prawo pracy i prawo zabezpieczenia społecznego

Дмитро ДЩЕНКО

*старший викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ФІЗИЧНОЇ СИЛИ ТА СПЕЦІАЛЬНИХ ПРИЙОМІВ БОРОТЬБИ

Здобуток високого рівня дисципліни і законності неможливий без допустимої та лояльної поведінки жителів країни, удосконалення якості та продуктивності роботи працівників поліції. Ухилення від виконання обов'язків, закріплених у нормативно-правових актах України, визначає адекватне реагування держави, зокрема застосування фізичної сили і спеціальних прийомів боротьби. Застосування заходів поліцейського примусу за будь-які незаконні дії постійно привертає увагу соціуму, так як воно більше всього має відношення до суспільних інтересів громадян та їх об'єднань.

Більшою мірою серйозних втручань з боку поліції у життєдіяльність громадян є застосування до них фізичної сили. У ході здійснення покладених на них обов'язків правоохоронні органи мають право застосовувати фізичну силу й спеціальні засоби, вогнепальну зброю у випадках і порядку, передбачених чинним законодавством України. Конкретно цим роз'яснюється підвищене зацікавлення цією проблемою, яка також обмежується умовами, що не виключають наявності помилок, свавілля, не перешкоджання державних органів чи посадових осіб, які застосовують фізичну силу.

Дії правоохоронних органів, щонайбільше в незвичайних умовах, повинні бути впевненими, усвідомлюючи ситуацію, належними наявній небезпеці та зобов'язатись надати безпеку громадянам. Застосування сили працівниками поліції для зупинення небезпечних дій правопорушників має реалізовуватися строго в рамках закону та не перевищувати границі необхідної оборони. Ніякі виключні обставини або настанови посадових осіб не можуть бути головними для будь-яких нелегальних дій або бездіяльності поліції. Для вирішення покладених на правоохоронні органи завдань поліцейські мають право застосовувати фізичну силу, зокрема спеціальні прийоми боротьби або рукопашного бою.

Правовими підставами застосування фізичної сили є стаття 43 «Порядок застосування поліцейських заходів примусу», стаття 44 «Застосування фізичної сили» ЗУ «Про Національну поліцію», стаття 27 Конституції України передбачає право кожної людини захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань, стаття 36 КК України. Необхідна оборона тощо.

До фізичної сили варто відносити прийоми самозахисту, особистої безпеки, фізичного впливу тощо. Відповідно до завдань, що мають вирішуватися поліцейським до прийомів самозахисту, особистої безпеки, фізичного впливу належать удари, кидки, блоки, прийоми затримки, захоплення, вивільнення від захоплення, захисту від нападу озброєного і неозброєного супротивника, обеззброювання злочинця, озброєного вогнепальною та холодною зброєю, прийоми обшуку, поверхневої перевірки, зв'язування, надягання кайданків і конвоювання.

Принципами застосування фізичної сили поліцейськими є законність, необхідність, пропорційність, ефективність та мінімальна шкода. Щоб застосування сили було правомірним, необхідна присутність правової і фактичної підстав, взятих у системі. Правова підстава – наявність складу правопорушення в діях, а фактична підстава – необхідність негайного їх припинення із застосуванням сили.

Умовами застосування сили є спроможність, можливість та нараження на небезпеку. Тільки наявність усіх трьох умов дає поліцейському право застосовувати силу.

Застосування фізичної сили буде законним, тільки якщо застосування інших поліцейських заходів не забезпечує виконання поліцейським покладених на нього завдань, визначених законом. Застосування фізичної сили до правопорушника може бути пов'язане як із психологічним впливом, так і без нього. Вид, метод і спосіб фізичного впливу, інтенсивність його застосування визначаються кожним поліцейським самостійно, виходячи з обстановки, що склалася.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/573/1/%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%A2%D0%A1%D0%9F.pdf>
2. ЗУ «Про Національну поліцію»
3. Конституція України
4. Кримінальний кодекс України

Костянтин ВОЗНЮК

*викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПОЗАУРОЧНИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ «СПЕЦІАЛЬНА ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА» ІЗ КУРСАНТАМИ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ МВС УКРАЇНИ

Найбільш раціональною, на наш погляд, є концепція, що розглядає навчальний процес фізичної підготовки курсантів як різновид професійно-прикладного комплексного спорту. При цьому навчально-тренувальний процес охоплює не тільки період навчання у вищому навчальному закладі, але і як правило, попередній період навчання у середній школі, і як обов'язковий компонент – подальший період служби як офіцер органів внутрішніх справ.

Головним завданням навчання, звичайно ж, є підготовка співробітника до можливого силового протистояння з правопорушником, незалежно від статевої приналежності курсанта та правоохоронної спеціалізації навчання. Однак, успішне оволодіння справді ефективними прийомами єдиноборств можливе лише за умови наявності у курсанта достатнього рівня розвитку основних рухових якостей, а подальше проходження служби як офіцера органів внутрішніх справ вимагає постійної належної підтримки цього рівня з урахуванням природних вікових змін. Дотримання такого режиму можливе лише за допомогою регулярних занять фізичною підготовкою.

З одного боку, у вищих навчальних закладах проводиться чимало спортивно-масових та фізкультурно-оздоровчих заходів. Ці заходи не є частиною навчального процесу та участь у них приймають обмежену кількість курсантів та співробітників.

На нашу думку, розгляд позаурочних занять можливий не лише як форма проведення вільного часу та спортивного вдосконалення членів збірних команд, але і як складова навчального процесу для всіх без винятку курсантів та співробітників. Усі види позаурочних занять повинні плануватися відповідно до загального напрямку підготовки в системі єдиного навчально-тренувального процесу.

Загальне планування дозволить також використати у навчальному процесі змагальні форми вдосконалення професійних навичок, фізичних та психологічних якостей. В такому випадку істотно розширюється діапазон навчального часу, що охоплює години культурно-масової роботи, фізкультурно-спортивних заходів та самостійної підготовки.

Отже, використання позаурочних занять є дієвим резервом підвищення ефективності навчального процесу з дисципліни «спеціальна фізична підготовка» курсантів й співробітників органів внутрішніх справ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барчуков И. С. Физическая подготовка личного состава спецподразделений. Москва, СпортАкадемПресс, 2001, 252 с.
2. Григорьев И. С. Боевая подготовка профессиональных телохранителей. Ростов на Дону, Феникс, 2004, 384 с.
3. Закорко И.П. Боевая подготовка сотрудников органов внутренних дел Украины: проблемы и перспективы/ Закорко И.П. – Физическое воспитание студентов. Научный журнал 2010, №1. – С.49-51.
4. Закорко І.П. Особливості планування і організації навчального процесу з дисципліни “спеціальна фізична підготовка” у вищих навчальних закладах МВС України / Закорко І.П. Актуальні проблеми фізичного виховання студентів в умовах кредитномодульної системи навчання: Матеріали Всеукраїнської науковопрактичної конференції. – Дніпропетровськ, 2010. – с. 74 – 77.
5. Зуиков Г.Г., Черненко Г. И, Яськов Е.Ф. Научная организация управления органами внутренних дел. – М. 1984. – С. 191.
6. Платонов В.Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте/ Платонов Владимир Николаевич. – К.: ”Олимпийская литература”, 2004. – 808 с.
7. Попович А.И. Сравнительный анализ физической подготовленности курсантов ВВНЗ и студентов, которые обучаются за программой офицеров запаса //Педагогіка, психологія та медикобіологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2010, N5, С. 109-112.
8. Применение специальных средств сотрудниками ОВД: учебнометодическое пособие // Карагодин А.В., Канибер Ю.Н. – Белгород: Бел ЮИ МВД России, 2012. – 120 с.
9. Спеціальна фізична підготовка (фізична підготовка): [навчально-методичний комплекс до викладання дисципліни] / Закорко І.П., Журавель О.В., Логвиненко Ю.В., Сверділ Є.В., Калінський А.М. – К.: Знання України, 2010. – 51 с.

Kryminalne prawo i kryminologia

Івоніна Анна

курсант Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Гіденко Євген Сергійович

викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ПРИМУСУ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Поліція в Україні виконує низку завдань та функцій щодо забезпечення правопорядку, захисту прав і свобод громадян, запобігання та припинення правопорушень, тому вдосконалення правоохоронних органів багато в чому залежить від зміцнення правопорядку в країні. Застосування засобів адміністративного примусу відіграє значну роль у реалізації прав і свобод людини, у зміцненні дисципліни, організації та порядку в усіх сферах суспільного життя.

Наукові розробки функціонування правоохоронних органів та праці присвятили свою роботу такі спеціалісти, як: А. Авер'янов, В. Богуцький, І. Голосніченко, М. Дорогих, В. Захаров, В. Заросило, М. Мельник, В. Остапенко застосування примусових заходів поліцією, Л. Попов, Ю. Римаренко та ін.

У своєму дослідженні В. Заросило виявив, що поліція зарубіжних країн, а також поліція України застосовують такі заходи примусу: 1) фізичний вплив (сила); 2) спеціальні засоби; 3) вогнепальна зброя [1]. Діяльність поліції України, а також поліції зарубіжних країн має базуватися на міжнародно - правових та європейських стандартах поліцейської діяльності, досягненнях світового поліцейського співтовариства. Це такі важливі документи, як Резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи «Поліцейська декларація», Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї співробітниками правоохоронних органів, затверджені Конгресом ООН 7 вересня 1990 року та Європейський кодекс поліцейської етики Комітету міністрів Ради Європи. Основні принципи наголошують, перш за все, на тому, що співробітники

правоохоронних органів застосовують ненасильницькі засоби примусової сили або вогнепальну зброю, наскільки це можливо, під час виконання своїх обов'язків. Вони можуть застосовувати силу та вогнепальну зброю лише тоді, коли інші засоби неефективні або не дають надії на досягнення очікуваного результату. [2 с. 30].

Наприклад, польське законодавство про поліцію, як і більшість європейських країн, ґрунтується на таких постулатах: застосування міліцією прямого примусу виправдано лише тоді, коли інші заходи примусу не передбачені в даній ситуації; якщо раніше вжиті примусові заходи виявились неефективними або їх застосування є недоцільним; у разі прямого примусу слід обрати максимально можливі та відповідні заходи, які можуть завдати найменшої шкоди окремим людям або суспільству, збиток, заподіяний застосуванням поліцейських заходів, не повинен перевищувати користі від досягнення очікуваного результату. Заходи прямого примусу в Польщі закріплені в Законі про поліцію. Застосування вогнепальної зброї не прирівнюється лише до пострілу в особу, яка становить загрозу, оскільки зброю також слід сприймати як засіб «попередження» [3]. Польські поліцейські можуть використовувати вогнепальну зброю лише тоді, коли існує пряма загроза життю чи здоров'ю поліцейського чи іншої особи, а також під час захисту особливо важливих об'єктів. Поліцейські також мають право використовувати зброю в ситуації, коли підозрюваний не реагує на прохання повернути вогнепальну зброю чи інший небезпечний предмет або намагається вилучити зброю у поліцейського.

У Російській Федерації правове регулювання застосування працівниками міліції фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї має системний характер і складається з взаємопов'язаних правових вимог. Застосування вогнепальної зброї, спеціальних засобів та фізичної сили в Росії передбачено Законом "Про поліцію" (стаття 18), а також іншими федеральними конституційними законами. Не дозволяється використовувати спеціальні засоби, вогнепальну зброю та боєприпаси для поліції, боєприпаси, які завдають надмірних травм або служать джерелом надмірного ризику [4]. Поліцейський Російської Федерації має право не попередити про намір застосувати фізичну силу, спеціальні засоби або вогнепальну зброю, коли дії осіб, щодо яких вони мають намір створювати пряму загрозу життю та здоров'ю громадян, або поліції

офіцером, або коли вони можуть спричинити за інших серйозні наслідки, або коли таке попередження є недоречним або неможливим.

Реформа правоохоронних органів Грузії впроваджується і в нашій країні. Так, відповідно до ст. 31-35 Закону Грузії "Про поліцію", щоб забезпечити виконання покладених на поліцію функцій, поліцейський має право пропорційно застосовувати найбільш відповідні примусові заходи лише у разі необхідності з інтенсивністю, що забезпечує досягнення законна мета. Вид та інтенсивність примусових заходів визначаються виходячи з конкретної ситуації, характеру правопорушення та індивідуальних особливостей правопорушника. Водночас, застосовуючи заходи примусу, працівники міліції зобов'язані докласти всіх зусиль, щоб заподіяна шкода була мінімальною та пропорційною. Варто зазначити, що, на відмінну від Закону України «Про поліцію», в якому засоби індивідуального захисту поліцейського не є заходом примусу, у Законі Грузії «Про поліцію» спеціальні засоби діляться на пасивні й активні [5].

Закон Республіки Казахстан «Про правоохоронну службу» відводить застосуванню працівниками правоохоронних служб вогнепальної та іншої зброї, спеціальних засобів та фізичної сили (гл. 8. Згідно зі ст. 59 Закону). Вони застосовуються з метою припинення суспільно-небезпечних діянь, затримання та доставляння в правоохоронні органи осіб, які скоїли правопорушення, з урахуванням характеру правопорушень та певних ситуацій. Поліція Республіки Казахстан має право застосовувати фізичну силу, зокрема бойові прийоми боротьби, а також спеціальні засоби, серед яких наручники, гумові палиці, сльозоточиві речовини, світлозвукові пристрої відволікаючої дії, пристрої для відкриття приміщень, примусової зупинки транспорту, водомети, службових тварин, бронемашини й інші спеціальні транспортні засоби, перелік яких визначається урядом Республіки Казахстан (ст. 60) [6].

Законодавство Республіки Білорусь зазначає, що працівник правоохоронних органів під час виконання завдань із захисту життя, здоров'я, честі, гідності, прав, свобод і законних інтересів громадян, інтересів суспільства й держави від злочинних та інших протиправних посягань застосовує фізичну силу, спеціальні засоби, зброю, бойову та спеціальну техніку, якщо в інший спосіб виконання цих завдань неможливе. Закон Республіки Білорусь «Про органи внутрішніх справ» зазначає, що вчинення особою дій, правомірно заборонених співробітником правоохоронних органів, що виражаються в спробі

наблизитися до співробітника правоохоронних органів ближче зазначеної відстані, дістати що-небудь з одягу або ручної поклажі, в інших діях, які можуть становити загрозу застосування насильства до співробітників правоохоронних органів або інших громадян, надає співробітнику правоохоронних органів право застосувати зброю відповідно до цього Закону [7].

Поліцейські Республіки Молдови діють згідно із Законом «Про поліцію» та застосовують фізичну силу, зокрема спеціальні прийоми боротьби, для припинення правопорушень, подолання протидії законним вимогам, якщо ненасильницькі способи не забезпечують виконання покладених них обов'язків. Законодавство Республіки Молдова передбачає застосування зброї без попередження в разі раптового нападу, нападу з використанням бойової техніки, транспортних засобів, літальних апаратів, річкових суден, звільнення заручників, втечі з-під варти зі зброєю або за допомогою транспортних засобів, а також у разі втечі із транспортних засобів під час їх руху [8].

Отже, заходи примусу, передбачені Законом України «Про Національну поліцію», подібні до заходів примусу в законодавстві розглянутих іноземних країн. Варто зазначити, що поліцейська діяльність зарубіжних держав насамперед характеризується профілактичним напрямом, обмеженим застосуванням репресивних примусових заходів і широким залученням громадськості до виконання окремих правоохоронних повноважень. Також в усіх розглянутих країнах працівник поліції в усіх випадках застосування й використання заходів примусу зобов'язаний: пройти спеціальну підготовку; заздалегідь попередити особу про намір застосування фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї та надати їй достатньо часу для виконання вимоги поліцейського; вжити всіх можливих заходів для гарантування безпеки громадян, докласти всіх зусиль до того, щоб збиток, завданий їхнім здоров'ю, честі, гідності та майну, був мінімальним.

Список використаної літератури:

1. В.Заросило. Порівняльний аналіз адміністративної діяльності міліції України та поліції зарубіжних країн (Великобританії, США, Канади і Франції). дис. канд юрид. наук: 12.00.07. НАВС України. Київ, 2002. 250с.
2. Міжнародно-правові стандарти поведінки працівників правоохоронних органів при підтриманні правопорядку: документально-джерелознавчий довідник / уклад. Ю. Римаренко, Я. Кондратьєв, Л Кириченко. Київ. 2002. 128с.

3. Д.Литвин. Модель применения физической силы, специальных средств и огнестрельного оружия сотрудниками полиции. Концепт.: научно-методический электронный журнал. 2016. Тернопіль, 2015. С 1916-1920. URL: <http://e-koncept.ru/2016/96302.htm> (дата звернення: 06.10.2021)

4. О полиции: Федеральный закон Российской Федерации от 7 февраля 2011 года. №3-ФЗ. URL: <http://zakonopo-litsi.rU/#zakonopolitsi> (дата звернення: 06.10.2021)

5. О полиции: Закон Грузии от 4 октября 2013 года. №1444-Іс. URL: <https://matsne.gov.ge/ru/document/download/2047533/1/ru/pdf> (дата звернення: 06.10.2021)

6. О правоохранительной службе: Закон Республики Казахстан от 6 января 2011 г. №380-IV. URL: <http://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1100000380#z612> (дата звернення: 06.10.2021)

7. Об органах внутренних дел: Закон Республики Беларусь от 17 июля 2007 г. №263-3. URL: http://kodeksy-by.com/zakon_rb_ob_organah_vnutrennih_del.htm (дата звернення: 06.10.2021)

8. О полиции: Закон Республики Молдова от 18 декабря 1990 г. № 416-XII. URL: http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=3354 (дата звернення: 06.10.2021)

Гіденко Євген Сергійович

викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

ДЕФОРМАЦІЯ ПРАВОСВІДОМОСТІ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

У наукових джерелах професійну правосвідомість розглядають як різновид правової свідомості, що представляє собою поняття, ідеї, уявлення, переконання, стереотипи, традиції, які складаються в середовищі певної професійної діяльності. Цей різновид правосвідомості відіграє найбільш суттєву роль у реалізації юридичних норм у житті суспільства. При цьому професійній свідомості працівників поліції властиві певні деформації, що зумовлює високу актуальність проведення профілактики та подолання проявів деформації у працівників Національної поліції України.

Питання деформації правосвідомості працівників правоохоронних органів досліджувалися в працях Е. Айроян, С. Безносова, Н. Вітрук, З. Кісіль, Л. Колодкіна, В. Коломієць, І. Медведева, В. Павленіна, Ю. Стригуненко, М. Соколова, О. Скакун, А. Жукова, П. Макушева, М. Вопленко, В. Грошева, Ю. Калиновського, І. Хоржевської, Ю. Ведернікова, А. Куруч та ін.

Для розуміння причин деформації правової свідомості працівників Національної поліції слід розглянути дефініцію «правосвідомість».

Правосвідомість – це структурно складне явище, яке включає знання права, правову психологію, правову ідеологію, оцінки та поведінковий елемент (установки) [1, с. 95]. Правосвідомість проявляється як знання або незнання конкретної норми права, а також як ступінь визнання авторитету закону та державної влади певним індивідом, його схильність до солідарності із чинними правовими заборонами. Професійна правосвідомість – це правосвідомість, яка характерна для юристів-практиків, тому вона формується з теоретичних знань у галузі права та практики їхнього застосування. М. Соколов дає таке визначення професійної правосвідомості: «це різновид правосвідомості, що виражається у вигляді системи правових поглядів, почуттів, ціннісних орієнтацій та інших

структурних утворень правової свідомості спільності людей, які професійно займаються юридичною діяльністю, що потребує спеціальної освітньої і практичної підготовки» [1, с. 20].

Розглянемо характерні особливості професійної правосвідомості працівників правоохоронних органів. Професор О. Скакун визначає «професійну правосвідомість співробітників органів внутрішніх справ» як таку, на яку «своєрідний відбиток» накладає «специфіка виконуваних завдань, прав і обов'язків» [2, с. 476]. В. Мухін визначає професійну правосвідомість як «...спосіб пізнання правової дійсності й активного впливу на неї...» [3, с. 14]. Варто виокремити види професійної правосвідомості співробітників органів внутрішніх справ. Наприклад, А. Жуков вирізняє «професійну правосвідомість співробітників кримінального розшуку» [4]. Виокремлення видів професійної правосвідомості співробітників органів внутрішніх справ відбувається із врахуванням специфіки виконуваних службових обов'язків та професійних стереотипів в оцінках правової діяльності. М. Вопленко зазначає відмінності професійної правосвідомості залежно від особливостей сформованих правових установок у представників типових юридичних професій [5, с. 22]. В. Темченко вирізняє правосвідомість співробітника ОВС як спеціальну професійну правосвідомість [6]. Правосвідомість працівників Національної поліції має свою специфіку, яка зумовлена професійними завданнями, правами та обов'язками. Ефективність та якість виконання працівниками Національної поліції своєї роботи створюють імідж галузевої підсистеми державного управління, а тому впливають на суспільну правосвідомість у країні. Це означає, що рівень професійної правосвідомості співробітників Національної поліції безпосередньо впливає на правомірну поведінку та рівень гарантій особистої безпеки населення країни.

Деформація правової свідомості – складне й багатогранне явище, що має низку різноманітних проявів, як-от: зовнішній, внутрішній, до закону, права, правової моралі. А тому боротьба з ними вимагає:

- зусиль усього соціуму й держави;
- підтримки з боку законодавчих, виконавчих і судових органів;
- цілеспрямованої виховної роботи та правової освіти;
- якісного розвитку правової науки;

– поліпшення соціальних та економічних умов життя як окремого громадянина, так і суспільства загалом.

Напрямки профілактики професійної деформації працівників Національної поліції передбачають вирішення цілої низки завдань. Організаційно- адміністративні заходи повинні бути спрямовані на вирішення таких завдань: закріплення наставника за новоприбулим працівником; адаптації співробітника; комплектування груп для виконання службових завдань з урахуванням їхніх психологічних особливостей; тимчасового полегшення режиму роботи; надання короткотермінової (до 10 діб) відпустки; надання чергової відпустки по частинах; періодичних заміні і переведення за згодою співробітника в межах однієї служби та в інші служби; створення умов для службового росту; своєчасного вирішення житлово-побутових питань.

Реабілітаційно-відновлювальні заходи спрямовані на: а) санаторно-курортне лікування та активний відпочинок із частковою чи повною зміною соціального оточення; б) уживання стимулюючих, відновлювальних препаратів у поєднанні з оздоровчими процедурами; в) регулярні заняття бойовою, тактико-спеціальною підготовкою, спортом; г) збільшення позитивних вражень від спілкування. Психолого-виховні заходи спрямовані на: а) проведення сеансів регуляції та саморегуляції загального психічного стану, поведінки; б) регулярні заняття із професійно- психологічної підготовки, пропаганду психологічних знань; в) упровадження індивідуальних комплексів відновлення емоційної рівноваги.

Отже, ми дійшли висновку, що деформація правосвідомості – це негативне соціальне явище, для якого властиві такі зміни його стану, які неправильно відображають реальну громадську й особисту правову дійсність і виражають негативне ставлення до чинної системи права, законності й правопорядку загалом. Уникнути формування деяких ознак професійної деформації вдається людям з добре розвиненою рефлексією, умінням об'єктивно оцінювати себе, свою особистість і свої вчинки, усвідомлювати справжні причини внутрішньоособистісних змін, які прагнуть до саморозвитку та підвищення компетентності не тільки в професійній, а й в інших сферах. До того ж величезне значення мають широкий кругозір співробітника, інтереси, що належать до професійного середовища, наявність хобі та вміння знайти час для заняття ним, спілкування з людьми іншої професійної сфери діяльності,

можливо, навіть через соціальні мережі, грамотно організований відпочинок. Тому актуальним є оволодіння співробітниками прийомами й методами психологічної саморегуляції, які дозволять подолати деструктивний вплив несприятливих життєвих обставин і сформувати психологічну стійкість до стресогенного впливу професійної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Мухін В. В. Професійна правосвідомість: поняття, особливості, функції: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Харків, 2007. 23 с.
2. Петров А. В. Теория государства и права: учеб. пособие. Челябинск, 2002. 116 с.
3. Макушев П. В. Професійна правосвідомість і правова культура дільничного інспектора міліції (шляхи формування і удосконалювання): дис.канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2004. 237 с.
4. Грошев А. В. Функции правосознания в механизме уголовно-правового регулирования: автореф. дис.д-ра юрид. наук: 12.00.08, Екатеринбург, 1997. 366 с.
5. Ведерніков Ю. А., Грекул В. С. Теорія держави та права: навч. посібник. Київ: Центр навч. л-ри, 2005. 224 с.
6. Темченко В. І. Формування професійної правосвідомості співробітників міліції (проблеми теорії і практики): монографія. Київ: Авангард, 2001. 188 с.

Konstytucyjne prawo

Микола ПОЖИДАЄВ

*старший викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

РОЛЬ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ КУРСАНТІВ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАД МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ (МВС) УКРАЇНИ

Як відомо, фізична культура є невід'ємною частиною сучасної культури. Завжди наголошувалося, що фізична культура є не тільки способом фізичного вдосконалення та оздоровлення, а також і найважливішим виховним цивільним фактором, що підвищує творчий суспільний потенціал. На жаль, у нашій країні не створено достатніх (ні матеріальних, ні психологічних) передумов для широкого залучення населення до занять фізичною культурою. Більша частина населення України не займається фізичною культурою самостійно.

На нашу думку, питання ознайомлення курсантів зі знаннями та навичками ведення самоконтролю заслуговує на особливу увагу, але тільки з одним, дуже серйозним, застереженням. Справа в тому що самоконтроль – це регулярні самоспостереження щодо стану свого здоров'я, фізичного розвитку, впливу на організм занять спеціальною фізичною підготовкою та спортом. Суб'єктивні показники самоконтролю (самопочуття, настрої, апетит, сон тощо), безумовно, піддаються досить простому систематичному контролю. А об'єктивні показники самоконтролю (частота серцевих скорочень (ЧСС), маса тіла, об'єм легень тощо) дуже нелегко тримати під систематичним контролем в умовах, коли на фізпідготовку курсантів виділяється лічені години (не більше 4-х) на тиждень, а спортивні змагання є великою рідкістю. Головний висновок: самоконтролю необхідно вчити в школі, починаючи з молодших класів. Можливо, тоді й процеси розвитку молодого покоління не будуть мати такі катастрофічні наслідки. Саме тоді, можливо, до навчальних закладів МВС України приходитимуть молоді люди, які повною мірою зможуть відповідати вимогам наказу МВС України від 25.11.2003 р. № 1444, у якому головною метою, що стоїть перед спеціальною фізичною підготовкою у системі навчальних закладів МВС України, є формування навичок самозахисту, обеззброєння та затримання осіб, які порушують громадський порядок, загрожують особистій безпеці громадян та працівників міліції, та спрямованих на розвиток сили, витривалості, гнучкості, а також виховання сміливості, рішучості, ініціативи та впевненості у власних силах [див.: 6 та ін].

Деякі слова про так звану «психологічно-фізичну адаптацію» курсантів. У сучасних умовах, від кожного курсанта навчального закладу МВС України

потрібна обов'язкова наявність спеціальних фізичних якостей та вміння максимально ефективно використовувати вміння та навички спеціальної підготовки. На жаль, на думку багатьох дослідників, як рівень загальної фізичної підготовки молодих людей, і рівень їх «мотиваційно-психологічного загартовування» (мається на увазі майже повна відсутність уявлень про специфічні вимоги до вступників до навчальних закладів МВС) залишає бажати кращого.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. . Ануфрієв М.І., Бутов С.Є., Гіда О.Ф., Решко С.М. Основи спеціальної фізичної підготовки працівників органів внутрішніх справ: Навчальний посібник / За заг. ред. Я.Ю. Кондратьєва та Є.М.Мойсєєва. – К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2003. – 338 с.
2. Будаг'янц Г.Н., Серебряк В.В., Попов С.В. Техника выполнения и система оценивания приемов задержания и сопровождения: Учебно-методическое пособие / Луган. гос. ун-т внутр. дел; (Под общ. ред. Г.Н. Будаг'янца). – Луганск: РИО ЛГУВД, 2007. – 40 с.
3. Будаг'янц Г.М., Серебряк В.В., Попов С.В. Техніка виконання та система оцінювання прийомів звільнення від захватів і обхватів: Навчально-методичний посібник / МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ; (За заг. ред. Г.М. Будаг'янца). – Луганськ: РВВ ЛДУВС, 2007. – 38 с.
4. Заярін Г.О., Матюхін С.О., Несін О.М. Загальна та спеціальна фізична підготовка працівників міліції. – Донецьк: ДІВС, 2002. – 304 с.
5. Мунтян В.С. Стратегия, технико-тактическая и психологическая подготовка. Стратегия преодоления страха. – Харьков: ХаГАФК, 2001. – 76 с.
6. Настанова з фізичної підготовки рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України: Наказ МВС України від 25 листопада 2003 р. - № 1444.
7. Удосконалення тактико-спеціальної та бойової підготовки як фактор підвищення професійної майстерності працівників ОВС: Матеріали всеукраїнського симпозіуму (Одеса, 6 – 7 червня 2007 року). – Одеса: ОЮІ ХНУВС, 2007. – 108 с.

PSYCHOLOGIA I SOCJOLOGIA

Ogólna psychologia

Савченко Тетяна Леонідівна

Інститут Психології імені Г.С. Костюка НАПН України

ВИЗНАЧЕННЯ СПЕЦИФІКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ЖИТТЄСТІЙКОСТІ ВИКЛАДАЧІВ – ТЕОРЕТИЧНІ УЗАГАЛЬНЕННЯ

Професійний розвиток особистості – ключове питання і завдання в умовах Євроінтеграції України і адаптації фахівців до нових складних і швидко змінюючихся професійних вимог і умов життя. У цьому контексті **професійна життєстійкість розглядається нами як** системна особистісно-професійна властивість, що формується у фахівця впродовж професійного життя, виявляючись у певному рівні включеності в професійну діяльність, контролі за нею та прийнятті «професійних ризиків», і забезпечує його здатність протистояти несприятливим обставинам в роботі, запобігаючи розвитку професійної дезадаптації, розладам здоров'я та забезпечуючи особистісно-професійне зростання [1].

Основні завдання дослідження: визначення особливостей професійної життєстійкості, мотивації, самоздійснення, самоефективності та вигорання викладачів. Отримані результати передбачається використати з метою науково обґрунтованої розробки системи загальних заходів, спрямованих на сприяння особистісно-професійного самоздійснення викладачів та підвищення рівня їх професійної життєстійкості.

Методи: 1) Опитувальник професійної життєстійкості; 2) Опитувальник професійного самоздійснення; 3) Шкала самоефективності Р. Шварцера та М. Єрусалема; 4) Методика «Вивчення задоволеності своєю професією та роботою»; 5) «Мотивація професійної діяльності» (методика К. Замфір у модифікації А. Реана); 6) Модифікація опитувальника на професійне «вигорання» та деформацію – МВІ.

Опитувальник професійної життєстійкості надає можливість визначити **загальний рівень професійної життєстійкості**, а також ступінь вираженості

трьох її складових (рівня професійної включеності, контролю, прийняття ризику) *та чотирьох компонентів* (емоційного, мотиваційного, соціального та професійного компонентів). В дослідженнях, які проводились на протязі жовтень-листопад 2019 року, взяли участь 35 викладачів ДВНЗ «Київське вище професійне училище технологій та дизайну одягу». Результати подано у фахових виданнях [2,3].

Таблиця. Середні значення показників професійної життєстійкості викладачів

<i>№</i>	<i>Показники</i>	<i>Діапазон</i>	<i>Середнє знач</i>
1	Загальний рівень професійної життєстійкості	0 - 96	59,2
2	Рівень професійної включеності	0 - 32	19,1
3	Рівень професійного контролю	0 - 32	20,8
4	Рівень професійного прийняття ризику	0 - 32	19,4
5	Рівень емоційного компоненту	0 - 24	14,8
6	Рівень мотиваційного компоненту	0 - 24	15,9
7	Рівень соціального компоненту	0 - 24	14,1
8	Рівень професійного компоненту	0 - 24	14,4

Дослідження проводилося з використанням діагностичного сайту лабораторії вікової психофізіології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України <http://prof-diagnost.org>.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ ЗА ДОСЛІДЖЕННЯМ

Переважає більшість викладачів мають середній або вищий за середній *рівень професійної життєстійкості*. З *трьох складових* професійної життєстійкості найбільшу вираженість має рівень професійного контролю, а з *чотирьох компонентів* – рівень мотиваційного компонента.

Близько половини викладачів мають середній рівень професійного самоздійснення, і приблизно третина з них – вищий за середній та високий. Наявний баланс між зовнішньо- та внутрішньо-професійним самоздійсненням.

У переважної більшості викладачів (70%) наявний належний рівень професійної самоєфективності – вищий за середній та високий.

Практично всі досліджувані викладачі (92%) задоволені своєю професійною діяльністю. Лише 8% з них мають певний (низький) ступінь незадоволеності.

Менше чверті досліджуваних (23%) мають рівень внутрішньої професійної мотивації низький або нижчий за середній.

Близько 40% викладачів мають певні прояви професійного “вигорання” та деформації (від середнього рівня і вище). При цьому, найбільш вираженою є така складова вигорання як «емоційне виснаження».

Загалом, отримані результати є достатньо типовими для колективів різних сфер педагогічної діяльності (рівнів освіти), що достатньо давно склалися і є відносно стійкими. Яскраво виражених «сигналів тривоги», що потребували б нагального реагування, не спостерігається.

Найбільшій увазі має потребувати профілактика професійного “вигорання”, оскільки близько 40% досліджуваних викладачів мають певні його прояви. Також слід індивідуально шукати резерви щодо підвищення рівня професійних самоздійснення та самоефективності викладачів, оскільки у 20-30% він є недостатнім. Спрямовані на це заходи спроможні також сприяти підвищенню у викладачів рівня професійної життестійкості, мотивації та задоволеністю своєю роботою.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Савченко Т. Л. (2020). Дослідження специфіки професійної життестійкості викладачів. Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Том V: Психофізіологія. Психологія праці. Експериментальна психологія. Випуск 20. К.: “ДП Інформ. - аналіт. агентство”. С. 128-137.

Савченко Т. Л. (2020). Визначення специфіки професійної життестійкості викладачів. Розвиток обдарованої особистості в освітньому просторі: ціннісний вимір: тези доповідей X наук.-практ. семінару., 23 квітня 2020 р. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. С. 71-72.

Савченко Т. Л. (2020). Особливості професійної життестійкості викладачів. Матеріали Всеукраїнського науково-практичного онлайн-семінару: "Особистість у дискурсі української психології" (2 червня 2020 року, Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, м. Київ). С. 85-90.

CONTENTS

EKONOMICZNE NAUKI	3
Gospodarka przedsiębiorstwa	
Філіпчук І. В., Наторіна А.О., ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БІЗНЕС-МОДЕЛЕЙ	3
Ekonomiczna teoria	
Губін К. Г. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ РІЗНИХ СПОСОБІВ ВПЛИВУ НА ПЕРСОНАЛ В УКРАЇНІ.....	6
Zewnętrzna działalność gospodarcza	
Залесский Б.Л. БИРЖЕВАЯ ТОРГОВЛЯ КАК ПЕРСПЕКТИВНЫЙ ИНТЕГРАЦИОННЫЙ ПРОЕКТ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ РЕГИОНОВ.....	10
Marketing i management	
Загоруйко А.Ю., Наторіна А.О., ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГ У СФЕРІ ПОСЛУГ ...	14
Prykhodko D., Natorina A. STRATEGIC BRAND DEVELOPMENT IN THE INTERNET	17
Зайдель В.І., Наторіна А.О ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ІНТЕРНЕТ-ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ	20
Ewidencja i audyt	
Абесінова О.К., Деркач А. О. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ В УСТАНОВАХ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ ТА ШЛЯХИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ	23
ADMINISTRACJA PUBLICZNA	
Przygotowanie państwowych urzędników	
Рагімлі З.Б.,Цуркаленко Д.П. ОСОБЛИВОСТІ ПРОХОДЖЕННЯ СЛУЖБИ В ПОЛІЦІЇ США	27
MUZYKA I ŻYCIE	
Klasyczna muzyka	
Семькин В.Г. ДРАМАТУРГИЯ ОДНОЧАСТНОЙ СОНАТЫ В КОНТЕКСТЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОГО ПОНИМАНИЯ МУЗЫКАЛЬНОЙ ФОРМЫ	29
PEDAGOGICZNE NAUKI	
Шевченко А. О. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ВОЛІ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ЛЕГКИМ СТУПЕНЕМ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ПОРУШЕНЬ	37

Шевченко А. О. ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ ЗАОХОЧЕННЯ ТА ПОКАРАННЯ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ З МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ 42

Форостян О.І., Корсунская Т.В. АРТ-ТЕРАПІЯ У РОБОТІ З ДІТЬМИ ІЗ ЗАТРИМКОЮ МОВНОГО РОЗВИТКУ 46

Współczesne metody wykładania

Тронь К. І., Кофан І. М. ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ 50

PRAWO

Kryminalistyka i sądowa medycyna

Антонюк В.Є. Гіденко Є.С. ВИЗНАЧЕННЯ ЗНАЧИМОСТІ ВПЛИВУ СТРАХУ НА ОРГАНІЗАЦІЮ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО 54

Антонюк В.Є. Гіденко Є.С. СПОСТЕРЕЖЛИВІСТЬ ЯК РОЗДІЛ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ В ПОЛІЦІЙСЬКІЙ ПАТРУЛЬНІЙ СЛУЖБІ 57

Гіденко Є.С. ПРОБЛЕМИ, ЯКІ МОЖУТЬ ВИНИКНУТИ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ФІЗИЧНОЇ СИЛИ У ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ТА МОЖЛИВІСТЬ ЇХ ВИРІШЕННЯ..... 59

Historia państwa i prawa

Івоніна А.О., Каширіна І.О. АСПЕКТИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ 62

Гіденко Є.С. ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНА ПІДГОТОВКА ЯК ОСНОВА СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ 65

Гіденко Е.С. НАПРЯМИ ПРОТИДІЇ КАРНОГО РОЗШУКУ ОКРЕМИМ ВИДАМ ЗЛОЧИНІВ..... 68

Administracyjne i finansowe prawo

Волик М.М ,Цуркаленко Д.М. КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКА ПОЛІЦІЇ 71

Івоніна А.О., Цуркаленко Д.П. КОРПУС ОПЕРАТИВНО-РАПТОВОЇ ДІЇ ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕЧНОГО СЕРЕДОВИЩА 73

Антонюк В.Є. Цуркаленко Д. П. РЕФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ..... 77

Prawo pracy i prawo zabezpieczenia społecznego

Дмитро ДЩЕНКО ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ФІЗИЧНОЇ СИЛИ ТА СПЕЦІАЛЬНИХ ПРИЙОМІВ БОРОТЬБИ 80

Костянтин ВОЗНЮК ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПОЗАУРОЧНИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ «СПЕЦІАЛЬНА ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА» ІЗ КУРСАНТАМИ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ МВС УКРАЇНИ..... 82

Kryminalne prawo i kryminologia

Івоніна А.О., Гіденко Є.С. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ПРИМУСУ В ДІЯЛЬНОСТІ НПУ 84

Гіденко Є.С. ДЕФОРМАЦІЯ ПРАВОСВІДОМОСТІ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ 89

Konstytucyjne prawo

Микола ПОЖИДАЄВ РОЛЬ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ КУРСАНТІВ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАД МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ (МВС) УКРАЇНИ..... 93

PSYCHOLOGIA I SOCJOLOGIA

Ogólna psychologia

Савченко Т.Л. ВИЗНАЧЕННЯ СПЕЦИФІКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ЖИТТЄСТІЙКОСТІ ВИКЛАДАЧІВ – ТЕОРЕТИЧНІ УЗАГАЛЬНЕННЯ 95

CONTENTS..... 98

291148	*291220*
291190	*291097*
291188	*291145*
290893	*291189*
291131	*291062*
291176	*291091*
291142	*291201*
291200	*291271*
291159	*291272*
291149	*291086*
291150	*291209*
291184	*291270*
291204	*291213*
291101	
291106	